

ACTIVITATEA ȘTIINȚIFICĂ A INSTITUTULUI DE ARHEOLOGIE DIN IAȘI ÎN ANII 2004–2005

DE

LUCIAN MUNTEANU

Institutul de Arheologie, sub egida Filialei Iași a Academiei Române, a luat ființă în urma Hotărârii de Guvern din 3 martie 1990, prin transformarea Secției de Arheologie a Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol”. În anul 2004, instituția cuprindea un colectiv format din 19 cercetători și personalul auxiliar (7 persoane). Încă de la înființare, demersul științific al instituției, susținut de un colectiv de specialiști nu foarte numeros, dar activ și competent, s-a axat pe cercetarea istorico-arheologică a spațiului carpato-dunăreano-pontic și nistriean din epoca paleolitică până în perioada medievală.

Și în acest interval (2004–2005), Institutul de Arheologie din Iași și-a continuat activitatea stabilită conform planului de cercetare științifică și specificului său. Membrii Institutului au finalizat unele proiecte și teme de cercetare, valorificate prin intermediul a numeroase comunicări, cărți și studii de specialitate, tipărite în țară și în străinătate. În ciuda unor impedimente de ordin material, s-a continuat cercetarea arheologică de teren, reprezentând activitatea specifică Institutului, cu tot ceea ce implică aceasta: periegeze și șantiere arheologice, recoltarea și restaurarea materialului, înregistrarea și studierea acestuia, însoțită de ilustrarea sa, prin aceasta contribuindu-se substanțial la îmbogățirea patrimoniului național. Prin intermediul granturilor obținute, unele dintre ele beneficiind de colaborare internațională, s-au obținut fonduri suplimentare, necesare normalizării bazei materiale a Institutului.

VIAȚA ȘTIINȚIFICĂ A INSTITUTULUI DE ARHEOLOGIE DIN IAȘI ÎN ANUL 2004

I. Situația personalului de cercetare

În urma desemnării, în decembrie 2003, a prof. dr. Victor Spinei, membru corespondent al Academiei Române, de către conducerea Academiei Române, ca director al Institutului de Arheologie din Iași, la începutul anului 2004, nucleul de conducere a Institutului a fost restructurat, prin numirea cercet. pr. I dr. Virgil Mihailescu-Bîrliba ca director adjunct și alegerea unui nou Consiliu Științific, compus din dr. V. Chirica, dr. Magda Mantu-Lazarovici, dr. V. Mihailescu-Bîrliba, dr. D. Monah, acad. M. Petrescu-Dîmbovița, dr. S. Sanie și prof. dr. V. Spinei. Totodată, s-a optat pentru o nouă organizare a activității științifice, constând din patru sectoare, conduse de dr. Dan Monah (**Preistorie**), dr. Silviu Sanie (**Civilizație antică**), dr. Ion Ioniță (**Migrații-Ev mediu**) și dr. Vasile Chirica (**Cercetări interdisciplinare**). De asemenea, la solicitarea Secției de Științe Istorice și Arheologie a Academiei Române, Consiliul Științific a refăcut și Comitetul de Redacție al revistei Institutului (prof. dr. V. Spinei – redactor responsabil; dr. C. Ionomu – secretar de redacție, dr. C. Chiriac, dr. V. Chirica, dr. V. Cojocaru, dr. I. Ioniță, dr. V. Mihailescu-Bîrliba, dr. D. Monah, prof. dr. D. Gh. Teodor – membri).

În acest an s-au produs o serie de schimbări și în structura colectivului. A fost pensionată d-na Waltraud Delibaș (restaurator I), iar d-ra Daniela Grapă (restaurator III) și-a încetat colaborarea. Pentru rodnică activitate desfășurată în domeniul arheologiei li se cuvine întreaga noastră grațitudine. Prin concurs, au fost angajați: rest. debutant Raluca Dumitru-Kogălniceanu, rest. III Bogdan Mînea și rest. debutant Lucian Munteanu.

II. Programe și teme de cercetare

În anul 2004 au fost încheiate două teme de cercetare: *Paleoliticul inferior și mijlociu între Nistru și Tisa* (în cadrul programului *Civilizații preistorice în spațiul carpato-dunărean*) (dr. V. Chirica) și *Legăturile populației românești cu triburile nomade turcice în secolele XI–XIII* (în cadrul programului *Civilizația medievală rurală și urbană românească la est de Carpați în secolele XII–XVII*) (prof. dr. V. Spinei).

Pe de altă parte, în acest an s-a continuat cercetarea la celelalte programe, ale căror teme vor fi finalizate în anii următori. În chip succint, acestea sunt următoarele:

1) Programul *Civilizații preistorice în spațiul carpato-dunărean*, cu temele:

- 1.1. *Construcțiile din așezările neo-eneolitice la răsărit de Carpați* (dr. Magda Mantu-Lazarovici);
- 1.2. *Așezările neo-eneolitice de pe Cetățuia Mărgineni, din mileniile V–IV î.Hr.* (dr. D. Monah);
- 1.3. *Flora și vegetația locuirilor preistorice din tell-ul Poduri-Dealul Ghindaru* (dr. Felicia Monah).

2) Programul *Evoluția societății traco-geto-dacice din spațiul carpato-danubiano-pontic până la începutul secolului II d.Hr.*, cu temele:

- 2.1. *Meșteșuguri la geto-dacii de la est de Carpați* (dr. Silvia Teodor);
- 2.2. *Scrierea în spațiul carpato-nistrean din secolele VI a.Chr. – IV p.Chr.* (dr. S. Sanie);
- 2.3. *Etniile barbare în izvoarele epigrafice din orașele grecești nord și nord-vest pontice în secolele VI–I î.Hr.* (dr. V. Cojocar).

3) Programul *Romanizare, migratori și culturi în mileniul I d.Hr.*, cu temele:

- 3.1. *Populațiile autohtonă și migratoare din regiunile extra-carpatică în secolele II–V d.Hr.* (dr. I. Ioniță);
- 3.2. *Cultura tumulilor carpatici în România* (dr. V. Mihailescu-Bîrliba);
- 3.3. *Corpus-ul descoperirilor romane din Dacia răsăriteană* (dr. I. Ioniță, dr. S. Sanie, dr. V. Mihailescu-Bîrliba);
- 3.4. *Populații și culturi la nordul Dunării de Jos în mileniul I d.Hr.* (prof. dr. D. Gh. Teodor, dr. C. Chiriac);
- 3.5. *Aspecte ale vieții economice la Dunărea de Jos în epoca romano-bizantină (secolele II–VII d.Hr.), în lumina descoperirilor ceramice (cu privire specială asupra lucernelor)* (dr. C. Iconomu);
- 3.6. *Arme și piese de harnășament din secolele IV–XI de la nordul Dunării de Jos* (D. Aparaschivei).

4) Programul *Civilizația medievală rurală și urbană românească la est de Carpați în secolele XII–XVII*, cu temele:

- 4.1. *Viața rurală medievală în zona Neamț în secolele XIV–XVII* (dr. Rodica Popovici);
- 4.2. *Evoluția târgurilor medievale din bazinul Prutului* (C. Asăvoaie);
- 4.3. *Bibliografia arheologică a evului mediu românesc* (G. Bilavschi).

Pe lângă programele de mai sus, menționăm continuarea lucrărilor la proiectele prioritare *Spațiul est-carpatic – zonă de convergență culturală din preistorie până în timpurile moderne* - în colaborare cu Institutul de Istorie „A. D. Xenopol” Iași (în cadrul Programului de Cercetare Fundamentală CERES) și *Corpus-ul descoperirilor romane din Dacia răsăriteană* – în colaborare cu Institutul Arheologic German.

III. Cercetări arheologice de teren (Campania 2004)

Precizăm că în anul 2004 Academia Română nu a alocat fonduri proprii pentru săpăturile arheologice; în cazul celor mai multe șantiere arheologice s-a beneficiat de colaborarea cu diverse muzee din Moldova, Dobrogea și Transilvania. Includem lista șantierei arheologice, unde au lucrat membrii Institutului:

- **Mitoc-Malu Galben** (jud. Botoșani) – perioada paleolitică: dr. V. Chirica.
- **Mitoc-Valea Izvorului** (jud. Botoșani) – perioada paleolitică: dr. V. Chirica.
- **Cheile Turzii** (jud. Cluj) – perioada neolitică: dr. Magda Mantu-Lazarovici.
- **Poduri** (jud. Bacău) – perioada neolitică: dr. D. Monah, dr. Felicia Monah.
- **Ruginoasa** (jud. Iași) – perioada neolitică: dr. Magda Mantu-Lazarovici.
- **Scânteia** (jud. Iași) – perioada neolitică: dr. Magda Mantu-Lazarovici.
- **Oltina** (jud. Constanța) – perioada romană: dr. C. Chiriac, D. Aparaschivei.
- **Gigen - Oescus** (Bulgaria) – perioada romană: D. Aparaschivei.

- **Slava Rusă – *Ibida*** (jud. Tulcea) – perioada romano-bizantină: D. Aparaschivei, L. Munteanu, dr. C. Chiriac.
- **Isaccea – *Noviodunum*** (jud. Tulcea) – perioada romano-bizantină, perioada medievală: G. Bilavschi, Cecilia Stoian.
- **Vaslui – „Curțile Domnești”** (jud. Vaslui) – perioada medievală: C. Asăvoaie.
- **Iași – magazin „Moldova”** (jud. Iași) – perioada medievală: G. Bilavschi.

De asemenea, în acest an, prin grija d-nei Cecilia Stoian, s-a început reorganizarea depozitului arheologic al Institutului, prin inventarierea materialului ceramic. Din păcate, această activitate nu s-a realizat la parametrii optimi.

IV. Manifestări științifice organizate de Institut

A. Internaționale

- 2–3 iulie: Simpozionul *Elemente de spiritualitate în spațiul carpato-nistrean. Preistorie*, Iași.
- 17–20 octombrie: Simpozionul *Aspects of Spiritual Life in South-East Europe from Prehistory to Middle Ages*, Iași (în colaborare cu Mitropolia Moldovei și Bucovinei, Univessitatea „Al. I. Cuza” Iași, Fundația „ASTRA”).
- 19–20 octombrie: *Sesiunea anuală a Comisiei mixte Româno-Ucraineană de Istorie, Arheologie, Etnografie și Folclor*, Iași.
- 21–22 octombrie: Colocviul *Cucuteni – 120 Years of Research. Time to sum up*, Piatra Neamț (în colaborare cu Muzeul de Istorie din Piatra Neamț).
- 23–24 octombrie: Colocviul *L’archéologie préhistorique du sel*, Piatra Neamț (în colaborare cu Muzeul de Istorie din Piatra Neamț).

B. Naționale

- 16 aprilie: Simpozionul *Arheologia epocii lui Ștefan cel Mare*, Iași.
- 17 aprilie: Masa rotundă *Epoca lui Ștefan cel Mare și Sfânt din perspectivă arheologică; realizări și priorități*.
- 20 aprilie: Simpozionul și expoziția *Ștefan cel Mare și Sfânt – 500*, Alexandria (în colaborare cu Episcopia Alexandriei și Teleormanului și Muzeul Județean Teleorman).
- 30 aprilie – 31 mai: Expoziția *Valori arheologice din epoca ștefaniană*, Iași (în colaborare cu Muzeul de Istorie a Moldovei).
- 1–31 mai: Concursul *Istorie și societate – dimensiune virtuală*, Iași (în colaborare cu MEC).
- 2 octombrie: Simpozionul *Cucuteni – 120. Valori universale*, Iași (în colaborare cu Univ. „Al. I. Cuza” Iași).

La cele de mai sus, adăugăm organizarea de către Institutul de Arheologie din Iași a ședințelor bilunare de comunicări.

V. Participări la manifestări științifice

A. Internaționale

- C. Asăvoaie, *Biserica Sf. Gheorghe Lozonschi din Iași. Preliminarii pentru o restaurare*, Chișinău, 22–24 ianuarie.
- G. Bilavschi, *Simboluri religioase pe monumentele funerare din Dacia romană, secolele II–III d. Chr.: „Aspects of Spiritual Life in South East Europe from Prehistory to Middle Ages”*, Iași, 17–20 octombrie.
- Dr. C. Chiriac, *Two Byzantine Art Pieces in a Private Collection of Romania: „Aspects of Spiritual Life in South East Europe from Prehistory to Middle Ages”*, Iași, 17–20 octombrie.
- Dr. V. Chirica, *Identitatea unor „semne” în simbolurile artei paleolitice și neo-eneolitice: „Elemente de spiritualitate în spațiul carpato-nistrean. Preistorie”*, Iași, 2–3 iulie.
- Dr. V. Chirica, *Spiritualitate preistorică: Reprezentarea bovideului pe ceramica cucuteniană de la Ruginoasa: „Elemente de spiritualitate în spațiul carpato-nistrean. Preistorie”*, Iași, 2–3 iulie (în colaborare).

- Dr. V. Cojocaru, *Tra „L’histoire par les noms” e interferenze al livello onomastico al Nord e Nord-Ovest di Ponto Euxinio nei secoli VI–I avanti Chr.*: „La cultura romena tra l’Occidente e l’Oriente: gli umanesimi greco-bizantino, latino e slavo”, Iași, 21 mai.
- Dr. V. Cojocaru, *Les noms théophores au nord et au nord-ouest de la mer Noire dans les inscriptions des VIe–Ier siècles av. J.-C.*: „Aspects of Spiritual Life in South East Europe from Prehistory to Middle Ages”, Iași, 17–20 octombrie.
- Dr. I. Ioniță, *Die Wanderung der Goten in den dakischen Raum. Der aktuelle Forschungsstand: „Romania-Cultural Contacts through Centuries”*, Stockholm, 2–3 octombrie.
- Dr. Magda Mantu-Lazarovici, *Signs and symbols in Cucuteni-Tripolye culture: „Signs of civilization. International symposium on the Neolithic symbol system of Southeast Europe”*, Novi Sad, 25–29 mai.
- Dr. Magda Mantu-Lazarovici, *Vase comunitare în așezarea cucuteniană de la Scânteia: „Elemente de spiritualitate în spațiul carpato-nistean. Preistorie”*, Iași, 2–3 iulie.
- Dr. Magda Mantu-Lazarovici, *Scânteia and some important problems of Cucuteni culture*, Institut für Ur- und Frühgeschichte, Viena, noiembrie.
- Dr. Magda Mantu-Lazarovici, *Anthropomorphic statuettes of Cucuteni-Tripolye: some symbols and signs: „Signs and symbols”*, Ljubliana, 4–7 noiembrie.
- Dr. D. Monah, *Cucuteni Religious Hoards: „World Congress of the Trypolian Civilization”*, Kiev, 7–11 octombrie.
- Dr. D. Monah, *Les debuts de la civilisation dans l’espace est-carpatique. Confrontations et convergences: „Aspects of Spiritual Life in South East Europe from Prehistory to Middle Ages”*, Iași, 17–20 octombrie.
- Dr. D. Monah, *Un bilan sur les 120 ans de recherches: „Cucuteni – 120 Years of Research. Time to sum up”*, Piatra-Neamț, 21–24 octombrie.
- Dr. D. Monah, *Une hypothèse concernant l’incendie des habitats Precucuteni et Cucuteni: „Cucuteni – 120 Years of Research. Time to sum up”*, Piatra-Neamț, 21–24 octombrie.
- Dr. D. Monah, *Rituels de fondations du niveau Cucuteni A1 de Poduri: „Cucuteni – 120 Years of Research. Time to sum up”*, Piatra-Neamț, 21–24 octombrie (în colaborare).
- Dr. D. Monah, *Recherches sur les exploitations préhistoriques du sel en Roumanie: „The Prehistoric and Protohistoric Exploitation of Salt”*, Piatra-Neamț, 21–24 octombrie (în colaborare).
- Dr. D. Monah, *L’exploitation des sources salées en Moldavie: un exemple de ressource structurante du territoire depuis le Néolithique: „The Prehistoric and Protohistoric Exploitation of Salt”*, Piatra-Neamț, 21–24 octombrie (în colaborare).
- Dr. D. Monah, *La métallurgie du cuivre et les trésors chalcolithiques de l’Europe de sud-est (approximativement 6400–3600 Cal B.C.): „V Congreso internacional sobre patrimonio geológico y minero”*, Cercs, 30 noiembrie – 3 octombrie.
- Dr. Felicia Monah, *Fruit deposits in the Chalcolithic tell of Poduri-Dealul Ghindaru, Romania (V–IV millennia BC): „13th Symposium of the International Work Group for Palaeoethnobotany”*, Girona, 16–22 mai.
- Dr. Felicia Monah, *Les recherches archéobotaniques du tell chalcolithique Poduri Dealul-Dealul Ghindaru, Roumanie (V–IV millénaire Cal B.C.)*, Maison René-Ginouvès. Archéologie et Ethnologie, Université Paris X – Nanterre, Paris, 7 septembre; Maisons des Sciences de l’Homme. Claude Nicolas Ledoux, Université de Franche-Comté, 27 septembre; „Cucuteni – 120 Years of Research. Time to sum up”, Piatra-Neamț, 21–24 octombrie.
- Dr. Rodica Popovici, *Simboluri și teme creștine ilustrate în arta ceramicii medievale (secolele XV–XVII): „Aspects of Spiritual Life in South East Europe from Prehistory to Middle Ages”*, Iași, 17–20 octombrie.
- Dr. S. Sanie, *Scriere și imagini în mediu getic: „Aspects of Spiritual Life in South East Europe from Prehistory to Middle Ages”*, Iași, 17–20 octombrie.
- Prof. dr. V. Spinei, *La Moldavie pendant la période antérieure au règne d’Etienne le Grand: „Stefano il Grande, principe di Moldavia e l’Europa del suo tempo”*, Roma, 18 septembre.
- Prof. dr. V. Spinei, *Practici rituale în spațiul carpato-dunărean în a doua jumătate a mileniului I d.Hr.: „Aspects of Spiritual Life in South East Europe from Prehistory to Middle Ages”*, Iași, 17–20 octombrie.

- Prof. dr. V. Spinei, *Relevanța culturii Cucuteni în epoca contemporană: „Cucuteni – 120 Years of Research. Time to sum up”*, Piatra-Neamț, 21–24 octombrie.
- Prof. dr. D. Gh. Teodor, *Traditions Gêto-Daces au nord du Bas Danube dans les Ve–Xe siècles: „Al IX-lea Congres Internațional de Tracologie – « Tracii și lumea circumpolară »”*, Chișinău, 6–11 septembrie.
- Prof. dr. D. Gh. Teodor, *Vestiges rupestres chrétiens dans les montagnes de Buzău: „Aspects of Spiritual Life in South-East Europe from Prehistory to Middle Ages”*, Iași, 17–20 octombrie.
- Prof. dr. D. Gh. Teodor, *L'extraction et l'usage des sources ferugineux au nord du Bas Danube pendant le Ier millénaire n.é.: „Sources des matières premières et les complexes domestiques et funéraires”*, Buzău, 28–29 octombrie.
- Dr. Silvia Teodor, *Contributions a la connaissance de l'espace d'habitation dans les l'établissements gêto-daciques: „Al IX-lea Congres Internațional de Tracologie – « Tracii și lumea circumpolară »”*, Chișinău, 6–11 septembrie.
- Dr. Silvia Teodor, *Resurse de fier la est de Carpați în perioada geto-dacică: „Sources des matières premières et les complexes domestiques et funéraires”*, Buzău, 28–29 octombrie.

B. Națională

- D. Aparaschivei, *Noi antroponime din Dobrogea romană pe o plăcuță cu inscripție de la Beidaud, jud. Tulcea*, Vaslui, 18-19 mai.
- D. Aparaschivei, *Raport de săpătură. Slava Rusă – Ibida: „A XXXVIII-a Sesiune națională de rapoarte arheologice”*, Cluj-Napoca, 26–29 mai (în colaborare).
- D. Aparaschivei, *Raport de săpătură. Oltina: „A XXXVIII-a Sesiune națională de rapoarte arheologice”*, Cluj-Napoca, 26–29 mai (în colaborare).
- C. Asăvoaie, *Ctitoriile ecleziastice ale lui Ștefan cel Mare între legendă și adevăr, pe baza unui studiu de caz: „Arheologia epocii lui Ștefan cel Mare”*, Iași, 16–17 aprilie.
- C. Asăvoaie, *Ștefan cel Mare și Maria Voichița: „Ștefan cel Mare și Sfânt – 500”*, Alexandria, 20 aprilie.
- C. Asăvoaie, *Elemente de arheologie medievală specifice zonei Vulcanilor: „Acte Vutcănene. La o aniversare”*, Vutcani (jud. Vaslui), 25 aprilie.
- C. Asăvoaie, *Vasluiul și importanța sa în Moldova medievală*, Vaslui, 18–19 mai.
- C. Asăvoaie, *Șantierul arheologic „Curțile domnești” Vaslui, campania 2003: „A XXXVIII-a Sesiune națională de rapoarte arheologice”*, Cluj-Napoca, 26–29 mai (în colaborare).
- C. Asăvoaie, *O curte domnească la Bacău ?!: „Ștefan cel Mare și epoca sa”*, Iași, 18–19 iunie.
- C. Asăvoaie, *Domnia Țării Moldovei și ținutul Neamțului până la moartea lui Ștefan cel Mare: „Ștefan cel Mare și Sfânt, apărător al creștinătății”*, Piatra Neamț, 24–25 iunie; „Ștefan cel Mare și Sfânt. 500 de ani de nemurire”, Târgu Neamț, 26–27 iunie 2004.
- C. Asăvoaie, *Curțile domnești din Moldova în perioada Ștefaniană: „Ștefan cel Mare și Sfânt – 500”*, Laza (jud. Vaslui), 15 august.
- C. Asăvoaie, *Lege și abuz în opera de restaurare a monumentelor medievale: „Monumentul – Tradiție și viitor”*, Iași, 7–9 octombrie.
- G. Bilavschi, *Evoluția tehnicii de producție cerealieră din Moldova medievală*, Vaslui, 18–19 mai.
- G. Bilavschi, *Săpăturile de la Siliștea, com. Români, jud. Neamț: „A XXXVIII-a Sesiune națională de rapoarte arheologice”*, Cluj-Napoca, 26–29 mai (în colaborare).
- G. Bilavschi, *Cercetările arheologice de la Curțile domnești, Vaslui: „A XXXVIII-a Sesiune națională de rapoarte arheologice”*, Cluj-Napoca, 26–29 mai (în colaborare).
- G. Bilavschi, *Raport privind investigațiile arheologice de la Mănăstirea Trei Ierarhi, Iași: „A XXXVIII-a Sesiune națională de rapoarte arheologice”*, Cluj-Napoca, 26–29 mai (în colaborare).
- Dr. C. Chiriac, *O nouă diplomă militară descoperită la Mihai Bravu (jud. Tulcea)*, Iași, 15 martie (în colaborare); Cluj-Napoca, 27 martie (în colaborare); Constanța, 3 noiembrie (în colaborare).
- Dr. C. Chiriac, *Două piese de artă bizantină, inedite, dintr-o colecție particulară*, Constanța, 3 noiembrie (în colaborare).
- Dr. I. Ioniță, *Complexul arheologic de la Bârlad – Valea Seacă în contextul antichității târzii de la nordul Dunării de jos: „Mileniul I – autohtoni și migratori”*, Bârlad, 21–22 mai.

- Dr. Magda Lazarovici, *Prospecțiuni magnetice în așezarea de la Scânteia, ipoteze, concluzii*: „Simpozionul de Arheometrie”, Cluj – Iclod, 7 iunie (în colaborare).
- Dr. Magda Mantu-Lazarovici, *O bază de date privind scrierile și simbolurile neo-eneolitice*: „Simpozionul de Arheometrie”, Cluj – Iclod, 7 iunie (în colaborare).
- Dr. Magda Mantu-Lazarovici, *Semne și simboluri în cultura Cucuteni*: „Cucuteni’ 120. Valori universale”, Iași, 2 octombrie.
- Dr. Magda Mantu-Lazarovici, *Artefacte de cupru din așezarea Cucuteni A3 de la Scânteia*: „Simpozionul dedicat aniversării a 120 de ani de la descoperirea așezării de la Cucuteni”, Piatra Neamț, 23 octombrie.
- Dr. V. Mihailescu-Bîrlița, *Comerț fără monedă și monedă fără comerț în Dacia preromană*: „Comerț și monedă în Dacia”, Cluj-Napoca, 19–20 noiembrie.
- Dr. D. Monah, *Cucuișii, com. Solonț, jud. Bacău. Punct: Slatina Veche*: „A XXXVIII-a Sesiune națională de rapoarte arheologice”, Cluj-Napoca, 26–29 mai (în colaborare).
- Dr. D. Monah, *Poduri, com. Poduri, jud. Bacău. Punct: Dealul Ghindaru*: „A XXXVIII-a Sesiune națională de rapoarte arheologice”, Cluj-Napoca, 26–29 mai (în colaborare).
- Dr. D. Monah, *Solca, com. Solca, jud. Suceava. Punct: Slatina Mare*: „A XXXVIII-a Sesiune națională de rapoarte arheologice”, Cluj-Napoca, 26–29 mai (în colaborare).
- Dr. Dan Monah, *Contribuția Muzeului de Istorie și Arheologie Piatra Neamț la cercetarea culturii Cucuteni*: „Muzeul de Istorie și Arheologie. 70 de ani de existență”, Piatra-Neamț, 24–25 iunie.
- Dr. D. Monah, *Complexele de locuire din etapa Cucuteni A1 de la Poduri-Dealul Ghindaru*: „Muzeul de Istorie și Arheologie. 70 de ani de existență”, Piatra-Neamț, 24–25 iunie (în colaborare).
- Dr. D. Monah, *Piese cu valoare artistică din stațiunea de la Mărgineni – Cetățuia*: „Cucuteni’ 120. Valori universale”, Iași, 30 septembrie.
- Dr. Felicia Monah, *Poduri, com. Poduri, jud. Bacău. Punct: Dealul Ghindaru*: „A XXXVIII-a Sesiune națională de rapoarte arheologice”, Cluj-Napoca, 26–29 mai (în colaborare).
- Dr. Felicia Monah, *Noi determinări arheobotanice*: „Muzeul de Istorie și Arheologie. 70 de ani de existență”, Piatra Neamț, 24–25 iunie.
- Dr. Felicia Monah, *Resturi vegetale provenind de la arbori și arbuști din tell-ul Poduri-Dealul Ghindaru*: „Cucuteni’ 120. Valori universale”, Iași, 30 septembrie.
- Dr. Rodica Popovici, *Cercetări arheologice în așezări rurale din zona Neamț (sec. XV)*: „Arheologia epocii lui Ștefan cel Mare”, Iași, 16–17 aprilie.
- Dr. Rodica Popovici, *Așezări rurale din zona Neamț în secolele XIV-XVII. Investigații arheologice*: „Muzeul de Istorie și Arheologie. 70 de ani de existență”, Piatra Neamț, 24–25 iunie.
- Dr. S. Sanie, *Omagiu Acad. Dan Berindei*, Institutul de Istorie „A. D. Xenopol” Iași.
- Dr. S. Sanie, *Omagiu Al. Zub, m.c.*, Academia Română, Filiala Iași, 15 octombrie.
- Prof. dr. V. Spinei, *Moldova în perioada anterioară domniei lui Ștefan cel Mare*: „Ștefan cel Mare și Sfânt – 500”, Vaslui, 10 ianuarie.
- Prof. dr. V. Spinei, *Moldova epocii preștefanieni*: „Ștefan cel Mare, apărător al creștinătății”, Piatra Neamț, 24 iunie.
- Prof. dr. V. Spinei, *Laudatio profesorului Al. Zub la împlinirea a 70 de ani*, Academia Română, Filiala Iași, 15 octombrie.
- Cecilia Stoian, *Raport privind investigațiile arheologice de la Mănăstirea Trei Ierarhi, Iași*: „A XXXVIII-a Sesiune națională de rapoarte arheologice”, Cluj-Napoca, 26–29 mai (în colaborare).
- Prof. dr. D. Gh. Teodor, *Despre Bulgaria de dincolo de Dunăre în secolul al IX-lea*, Sesiunea consacrată Zilei Unirii, Buzău, 24 ianuarie.
- Prof. dr. D. Gh. Teodor, *Semnificația unor depozite de unelte și arme medievale timpurii*, Tecuci, 29 aprilie.
- Prof. dr. D. Gh. Teodor, *Unele precizări cu privire la secolele V–VIII la nordul Dunării de Jos*: „Muzeul de Istorie și Arheologie. 70 de ani de existență”, Piatra Neamț, 24–25 iunie.
- Prof. dr. D. Gh. Teodor, *Continuitatea autohtonă în spațiul carpato-dunărean în mileniul I d.Hr.*: „Milenii tezaurizate – Creație și spiritualitate”, Buzău, 1–2 iulie.
- Prof. dr. D. Gh. Teodor, *Realități etno-culturale la nordul Dunării de Jos în secolele V–VII d.Hr.*: „Arheologia mileniului I p. Chr.”, Ploiești, 23 iulie.

- Prof. dr. D. Gh. Teodor, *Despre originea culturii Ipotești-Cândești (secolele V-VII)*, Bacău, 6 octombrie.
- Dr. Silvia Teodor, *Relațiile geto-dacilor de la est de Carpați cu civilizațiile vecine: „Muzeul de Istorie și Arheologie. 70 de ani de existență”*, Piatra Neamț, 24–25 iunie.
- Dr. Silvia Teodor, *Începuturile relațiilor dintre geții est-carpatici și civilizația greacă: „Milenii tezaurizate – Creație și spiritualitate”*, Buzău, 1-2 iulie.
- Dr. Silvia Teodor, *Sfârșitul primei epoci a fierului la răsărit de Carpați*, Bacău, 6 octombrie.

VI. Stagii de documentare-cercetare/burse

- D. Aparaschivei – **Bulgaria**, iulie: documentare și participare la săpăturile arheologice de la *Oescus* (fonduri din grant CERES și personale); **Italia** (Roma), 1 octombrie 2004 – 30 iulie 2006: bursă „Vasile Pârvan” (Accademia di Romania).
- G. Bilavski – **Polonia**, 15–30 octombrie: documentare (schimburi interacademice).
- Dr. I. Ioniță – **Suedia** (Stockholm), 30 septembrie – 6 octombrie: participare la Simpozionul „Romania – Cultural Contacts through Centuries” (Muzeul de Antichități Mediteraneene, Stockholm); **Germania**, 7 noiembrie – 30 decembrie: documentare (invitat al Institutului Arheologic German).
- Dr. Magda Mantu-Lazarovici- **Bulgaria**, 4–19 octombrie: documentare (schimburi interacademice); **Austria**, 24 octombrie – 6 noiembrie: documentare (schimburi interacademice).
- Dr. V. Mihailescu-Bîrliba – **Grecia**, 1 februarie – 15 martie: documentare (bursă a Institutului Arheologic German).
- Dr. D. Monah – **Turcia**, 17–23 iulie: documentare (fonduri de la Academia Britanică); **Anglia**, 1–28 noiembrie: documentare (fonduri de la Academia Britanică).
- Dr. Felicia Monah – **Franța**, 30 septembrie – 9 octombrie: documentare și prezentare de comunicări (fonduri de la CNRS).
- Prof. dr. V. Spinei – **Austria** (Viena), 1–29 aprilie: documentare (schimburi interacademice); **Germania** (Freiburg), 2–28 august: documentare (program Socrates); **Italia** (Roma), 24 septembrie–1 octombrie: documentare și participare la o Masă rotundă (Accademia di Romania).
- Cecilia Stoian - **Bulgaria**, iulie 2004: documentare (finanțare din grantul CERES).
- Prof. dr. D. Gh. Teodor – **Republica Moldova**, 6–11 septembrie: participare la al IX-lea Congres Internațional de Tracologie (invitat de organizatori).
- Dr. Silvia Teodor – **Republica Moldova**, 6–11 septembrie: participare la al IX-lea Congres Internațional de Tracologie (invitat de organizatori).

VII. Programe de cercetare științifică (Granturi)

A. Internaționale

- Dr. V. Chirica – membru, *INTAS-RESEAU 2000-0879: Le Paléolithique supérieur de Carpates au Dniestr*, în colaborare cu CNRS-Franța, Universitatea din Lvov, Academia de Științe a Republicii Moldova, Academia Ucraineană de Științe, Academia Rusă de Științe, Institutul Regal de Științele Naturii din Bruxelles.
- Dr. V. Chirica – director pentru cercetările de la Mitoc, *Le Paléolithique supérieur ancien autours des Carpates*, în colaborare cu Université de Sciences et Technologies de Lille.
- Dr. V. Chirica – director, *The beginning of the European Palaeolithic Superior. The study of the human behavior in the preparation and of the artefacts in the sites from Mitoc: Malu Galben and Valea Izvorului*, în colaborare cu Universitatea McGill (Montreal).
- Dr. D. Monah – co-director proiect, dr. Felicia Monah – membru, *Research on Trade and Exchange in the Cucuteni - Tripolye network*, în colaborare cu British Academy, University of Durham, Muzeul Piatra Neamț, Universitatea „AI. I. Cuza” Iași.
- Dr. D. Monah – membru, *Prehistoric salt exploitation in Romania and Anatolia*, în colaborare cu British Academy.

- Dr. D. Monah – co-director, dr. Felicia Monah – membru, *Aux origines de la production du sel en Europe: préhistoire et écologie des Carpates Orientales roumaines* (PAI Brâncuși), în colaborare cu CNRS-Franța.
- Dr. D. Monah – șef echipă română, dr. Felicia Monah – membru, *Les eaux de Moldavie roumaine: archéologie, histoire et écologie d'une ressource structurante du territoire*, în colaborare cu CNRS-Franța.

B. Naționale

- Dr. V. Mihailescu-Bîrliba – director de proiect, L. Munteanu, C. Asăvoaie, G. Bilavschi, Cecilia Stoian – membri, *Implicațiile istorice ale descoperirii marelui tezaur de monede medievale de la Iași*, Grant CNCSIS (cod 247).
- Dr. D. Monah – director de proiect, dr. Felicia Monah – membru, *Tezaurile culturii Cucuteni (mileniile V–IV î. H.)*, Grant CNCSIS.
- Prof. dr. V. Spinei – director de proiect, G. Bilavschi, dr. Felicia Monah – membri, *Societatea românească din spațiul est-carpatic în secolele XI–XIII. Aspecte demografice și culturale*, Grant CNCSIS (cod 746).
- Prof. dr. V. Spinei – director de proiect, G. Bilavschi, dr. Rodica Popovici, D. Aparaschivei – membri, *Realități etno-demografice în spațiul est-carpatic în secolele XI–XVI. Repertoriul descoperirilor arheologice și numismatice*, Grant Academia Română (contract nr. 10/2004).
- Prof. dr. V. Spinei – responsabil, dr. V. Cojocaru – secretar, dr. S. Sanie, G. Bilavschi, Cecilia Stoian, D. Aparaschivei, dr. D. Monah, prof. dr. D. Gh. Teodor, dr. Silvia Teodor – membri, *Spațiul est-carpatic - zonă de convergență culturală din preistorie până în timpurile moderne*, în cadrul programului CERES (MEC-CNCSIS) – contract nr. 3–83/2003, în colaborare cu Institutul de Istorie „A. D. Xenopol” Iași și cu Facultatea de Istorie a Universității „Al. I. Cuza” Iași.

VIII. Activitate didactică și doctorate

A. Cursuri

- Dr. V. Chirica – Facultatea de Istorie-Geografie (Universitatea „M. Kogălniceanu” Iași), cursuri: *Istoria veche a românilor* (anul I), *Arheologie preistorică* (anul I), *Preistorie generală* (anul I), *Muzeologie generală* (anul IV); Facultatea de Relații Internaționale și Studii Europene (Universitatea „M. Kogălniceanu” Iași), curs: *Religie și societate în Europa* (anul III).
- Dr. V. Mihailescu-Bîrliba – Facultatea de Istorie (Universitatea „Al. I. Cuza” Iași), curs: *Introducere în Numismatică* (anul III).
- Dr. S. Sanie – Facultatea de Litere (Universitatea „Al. I. Cuza” Iași), curs: *Epigrafie latină* (anul III); Facultatea de Istorie-Geografie (Universitatea „M. Kogălniceanu” Iași), cursuri: *Istoria antică universală* (anul I) și *Istoria religiilor* (anul III).
- Prof. dr. V. Spinei – Facultatea de Istorie (Universitatea „Al. I. Cuza” Iași), cursuri: *Epoca marilor migrații (perioada târzie)* (anul III), *Marea invazie mongolă* (anul IV), *Societatea românească de la nordul și sudul Dunării în sec. X–XIV* (Master, anul I: „Societate și putere în antichitate și evul mediu”), *Impactul mongol asupra civilizației din estul și sud-estul Europei* (Master, anul II: „Societate și putere în antichitate și evul mediu”).

B. Doctorate

Opt membri ai Institutului dețin dreptul de conducere de doctorat în cadrul Institutului de Arheologie (dr. V. Chirica, dr. D. Monah) sau al Universității „Al. I. Cuza” din Iași (dr. I. Ioniță, dr. V. Mihailescu-Bîrliba, acad. M. Petrescu-Dîmbovița, dr. S. Sanie, prof. dr. V. Spinei, prof. dr. D. Gh. Teodor). În acest an au fost susținute două teze de doctorat, ambele sub conducerea d-lui dr. V. Mihailescu-Bîrliba: *Moneda în Dacia preromană (secolele IV a. Chr. – I p. Chr.)* (Dumitru-Tiberius Părpăuță) și *Monetării din Provincia Moesia Inferior (secolele I–III)* (Mihaela Iacob).

IX. Activitate redacțională

Prestigiul Institutului s-a concretizat și prin alegerea unor cercetători ca membri în comitetele de lectură ale unor prestigioase publicații europene (*Préhistoire Européenne*, Liège și *Praehistoria*, Miskolc – dr. V. Chirica), în comitetele de coordonare ale unor mari enciclopedii (*Reallexicon der Germanischen Altertumskunde*, dr. I. Ioniță; sau în comitetele editoriale ale unor periodice de specialitate: *Acta Musicae Byzantinae* (prof. dr. V. Spinei), *Arheologia Medievală* (prof. dr. V. Spinei), *Carpica* (prof. dr. D. Gh. Teodor), *Crișana Antiqua et Mediaevalia* (prof. dr. D. Gh. Teodor), *Historia Urbana* (prof. dr. V. Spinei), *Studia Antiqua et Archaeologica* (prof. dr. V. Spinei), *Studia et Acta Historiae Judaeorum Romaniae* (dr. S. Sanie), *Studia Historica. Analele Universității „Dunărea de Jos” Galați-Istorie* (prof. dr. V. Spinei, dr. D. Monah), *Memoria Antiquitati* (dr. D. Monah), *Strabon. Bulletin d'information Historique* (dr. C. Chiriac, dr. C. Iconomu), *Thraco-Dacica* (dr. Silvia Teodor).

X. Biblioteca

În scopul îmbunătățirii documentării, în acest an s-a trecut la înregistrarea computerizată a publicațiilor din Biblioteca Institutului, prin grija d-nelor Ana Ilievici și Raluca Dumitru-Kogălniceanu. Fondul de carte s-a îmbogățit în anul 2004 cu aproximativ 600 volume, provenite mai ales din schimburile cu instituțiile similare din străinătate și din țară. O problemă dificilă și presantă a reprezentat-o expedierea periodicelor Institutului în străinătate, datorită insuficienței mijloacelor financiare.

XI. Cabinetul de desen

Cabinetul de desen a funcționat în cadrul Institutului de Istorie și Arheologie „A.D. Xenopol”, iar din 1990, în cadrul Institutului de Arheologie. Din colectivul acestuia fac parte rest. II Romeo Ionescu, rest. III Daniela Grapă (până în august 2004) și rest. III Andreea Hudescu (ianuarie-iunie 2005). Activitatea acestora constă în ilustrarea grafică a tuturor materialelor provenind din săpăturile arheologice realizate de către cercetătorii Institutului (conform unei planificări prestabilite, avizată de consiliul Științific), având astfel un aport esențial la valorificarea lor ulterioară. De asemenea, tot în cadrul acestui Cabinet se realizează ilustrarea, prelucrarea și paginarea tuturor ilustrațiilor care sunt date spre publicare în revistele Institutului, cât și în lucrările membrilor acestuia și ale colaboratorilor.

XII. Distincții

- Dr. V. Chirica – membru în Consiliul Permanent al *Uniunii Internaționale de Științe Pre- și Protoistorice*.
- Dr. D. Monah – membru al conducerii *Federaciōn iberoamericana de sociedades de defensa del patrimonio geologico y minero*.
- Dr. S. Sanie – Ordinul „Meritul Cultural” în grad de Comandor, Categoria H, pentru „cercetare științifică” (Decretul nr. 40 din 07.02. 2004).

XIII. Varia

Inițiativa Institutului de Arheologie din Iași de a acorda distincții unor cunoscuți cercetători, români sau de peste hotare, care s-au remarcat de-a lungul anilor ca unii dintre cei mai constanți și apropiați colaboratori ai instituției noastre de cercetare, s-a materializat, în acest an, prin conferirea titlului de *membru de onoare* unor personalități din domeniul arheologiei și istoriei: prof. dr. Hermann Parzinger (președinte la Deutsches Archäologisches Institut din Berlin), prof. dr. Siegmund von Schnurbein (director la Römisch-Germanische Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts, Frankfurt am Main), dr. Vasile Ursachi (director al Muzeului de Istorie din Roman) și prof. dr. Alexandru Zub, m.c. (director al Institutului de Istorie „A. D. Xenopol” din Iași).

XIV. *Lista publicațiilor*

În acest an au fost tipărite în Editura Academiei, vol. XXV/2002 (apărut în 2004) al revistei *Arheologia Moldovei* și vol. VIII/2003 (apărut în 2004) din *Studia et Acta Historiae Judaeorum Romaniae*.

Aparaschivei, Dan

- *Institutul de Arheologie Iași/Institute of Archaeology Iași, BAI, XIII, Ed. Helios, Iași, 2004, 240 p.* (în colaborare cu V. Chirica).
- *C. Iconomu la 60 de ani*, în *ArhMold*, XXV, 2002 (2004), p. 345.
- *Aspecte ale genezei orașelor de tip roman de pe linia Dunării de Jos (secolele I–III p. Chr.)*, în *Carpica*, XXXII, 2003 (2004), p. 37–53.
- *Raport de săpătură. Slava Rusă – Ibida*, în *Cronica*, 2003 (2004), p. 312–314 (în colaborare).
- *Raport de săpătură. Oltina*, în *Cronica*, 2003 (2004), p. 222–224 (în colaborare).
- Recenzie: M. Bărbulescu, *Viața rurală în Dobrogea romană (sec. I–III)*, Constanța, 2001, în *ArhMold*, XXV, 2002 (2004), p. 319–322.
- Recenzie: L. Buzoianu, *Civilizația greacă în zona vest-pontică și impactul ei asupra lumii autohtone (sec VII–IV a. Chr.)*, în *ArhMold*, XXV, 2002 (2004), p. 316–318.

Asăvoaie, Costică

- *Biserica Sf. Gheorghe Lozonschi din Iași. Preliminarii pentru o restaurare*, în *Studii de istorie veche și medievală. Omagiu Profesorului Gheorghe Postică*, Chișinău, 2004, p. 270–275.
- *Vaslui, județul Vaslui. Curțile domnești*, în *Cronica*, 2003 (2004), p. 364 (în colaborare).

Bilavschi, George Aurelian

- *Șantierul arheologic Siliștea, com. Români, jud. Neamț, punctul « Pe Cetățuie »*, în *Cronica*, 2003 (2004), p. 176–178 (în colaborare).
- Recenzie: *Archaeus. Études d'histoire religions*, V, 2001, 3–4, București, 143 p., în *ArhMold*, XXV, 2002 (2004), p. 341–343.
- Recenzie: Gh. Mănucu-Adameșteanu, *Istoria Dobrogei (969–1208). Considerații arheologice și numismatice*, București, 2001, 500 p., în *ArhMold*, XXV, 2002 (2004), p. 332–335.
- Recenzie: Erik-Lars Englund, *Blästbruk*, Upsala-Stockholm, 2002, 434 p., în *ArhMold*, XXV, 2002 (2004), p. 314–316.

Chiriac, Costel

- *Două sigilii bizantine inedite de la Noviodunum (Isacea, jud. Tulcea)*, în *ArhMold*, XXV, 2002 (2004), p. 271–273.

Chirica, Vasile

- *Institutul de Arheologie Iași/Institute of Archaeology Iași, BAI, XIII, Ed. Helios, Iași, 2004, 240 p.* (în colaborare cu D. Aparaschivei).
- *Comparaisons faites entre les occupations du Paléolithique supérieur de Belgique et celles de l'Europe centrale et orientale*, în *Praehistoria*, III, Miskolc, 2002 (2004), p. 203–244.
- *L'Art mobilier du Paléolithique supérieur en Europe de l'Est et Centrale*, în *Préhistoire. Art et Sociétés. Melanges "Jean Gaussen"*, *Bull. de la Soc. Preh. Ariège-Pyrenees*, LVIII, 2003, (2004), p. 99–118.
- *Cadre stratigraphique et chronologique du Gravettien en Europe Centrale*, în J.A. Svoboda, L. Sedlackova (ed.), *The Gravettian along the Danube. Proceedings of the Mikulov Conference, The Dolni Vestonice Studies*, Brno, 2004, p. 33–56 (în colaborare).
- *The translation, copying and printing of the Bible throughout the romanian territory (14th–18th centuries)*, în *Studii de istorie medie și medievală. Omagiu profesorului Gh. Postică*, Chișinău, 2004, p. 248–257 (în colaborare).

- *Teme ale reprezentării „Marii Zeițe” în arta paleolitică și neolitică*, în *MemAntiq*, XXIII, 2004, p. 103–127.
- *Triplul paradox românesc pe drumul integrării culturale europene*, în *Buletin Științific nr. 12*, Univ. “M. Kogălniceanu”, Ed. Cugetarea, Iași, 2003(2004), p. 73–86 (în colaborare).
- *Mitoc, com. Mitoc, jud. Botoșani, Punct: Valea Izvorului*, în *Cronica*, 2003 (2004), p. 200–203 (în colaborare).
- V. Chirica, *Identitatea unor „semne” în simbolurile artei paleolitice și neo-eneolitice*, în *Elemente de spiritualitate în spațiul carpato-nistean. Preistorie* (volum de rezumate), Iași, 2004, p. 4–9.

Cojocaru, Victor

- *Populația zonei nordice și nord-vestice a Pontului Euxin în secolele VI–I a.Chr. pe baza izvoarelor epigraphice*, Ed. Universității „Al. I. Cuza”, Iași, 2004, 500 p. + 16 pl.
- W. Froehner, *Columna lui Traian*, București, 2003 (2004) (editare, în colaborare).
- *Aspects of Spiritual Life in South East Europe from Prehistory to the Middle Ages* (volum de rezumate), Iași, 2004, 83 p. (editare, în colaborare cu Cecilia Stoian).
- *Codex Bandinus: Religioznaja služebnaja praktika u katoličeskoj konfesii v Moldove XVII v.*, în *Tserkovnaja arheologija: Liturgičeskoe ustrojstvo khramov i voprosy istorii khristijanskogo bogosluženiia*, Simferopol, 2004, p. 79–91 (în colaborare).
- *Khristianskie mysli i epistoljarnyj stil’ v pis’me Petra Mogily k Patriarkhu Kiril Verija*, în *Pam’jatki Davn’oj Rusi v studijakh sucasnikh vcenikh: istorija, doslidžennja, zberezennja*, Kiev, 2004, p. 134–142 (în colaborare).
- *Geografia istorică a ținuturilor de la nordul și nord-vestul Mării Negre în secolele VI–I a.Chr.*, în *Studii de istorie medie și medievală. Omagiu profesorului Gh. Postică*, Chișinău, 2004, p. 105–114.
- *Relațiile dintre greci și “barbari” la nordul și nord-vestul Pontului Euxin reflectate în trei decrete din perioada elenistică*, în *ArhMold*, XXV, 2002 (2004), p. 139–152.
- Ju. G. Vinogradov, în *ArhMold*, XXV, 2002 (2004), p. 349–352.
- *Inscripții referitoare la războaiele dacice*, în W. Froehner, *Columna lui Traian*, București, 2003 (2004), p. 132–150.

Iconomu, Constantin

- *Descoperiri arheologice în așezarea din epoca fierului de la Brădicești-Iași (III)*, în *ArhMold*, XXV, 2002 (2004), p. 93–112.

Ioniță, Ion

- *Ein gehenkelter Toneimer der Sântana-de-Mures-Kultur aus Miorcani*, în A. Kokowski (Hrsg.), *Europa Barbarica. Monumenta Studia Gothica*, IV, Lublin 2004, p. 161–169.
- *Rumänien und Republik Moldau: Völkerwanderungszeit*, în *Reallexikon der Germanischen Altertumskunde*, 25, Berlin – New York, 2003 (2004), p. 479–483.
- *Sântana-de-Mureș-Černjachov-Kultur*, în *Reallexikon der Germanischen Altertumskunde*, 26, Berlin – New York, 2004, p. 445–455.
- *Sarmaten / Archäologisches*, în *Reallexikon der Germanischen Altertumskunde*, 26, Berlin – New York, 2004, p. 508–512.
- *Les Carpates pendant la préhistoire et la protohistoire: une barrière entre l’Occident et l’Orient de l’Europe?*, în *Hommage à Michel Rouche*, Paris, 2004, p. 273–288.
- *Prefață la: V. Palade, Așezarea și necropola de la Bârlad – Valea Seacă (sfârșitul sec. al III-lea – a doua jumătate a sec. al V-lea)*, București 2004, p. 7–32.

Mantu-Lazarovici, Cornelia-Magda

- *New human remains in the Cucutenian settlement from Scanteia (1994–2003)*, în *Tripolian Settlements-giants. The international symposium materials*, Kiev, 2003 (2004), p. 232–238 (în colaborare).
- *Scânteia, com. Scânteia, jud. Iași. Punct Dealul Bodeștilor/La Nuci*, în *Cronica*, 2003 (2004), p. 297–301 (în colaborare).

– *Petreștii de Jos, com. Petrești, jud. Cluj. Punct Cheile Turzii*, în *Cronica*, 2003 (2004), p. 228–231 (în colaborare).

Mihailescu-Bîrliba, Virgil

– *La numismatique et l'histoire*, în *Laverna*, XV, Marburg, 2004, p. 83–122.

– *Radiocarbon Chronology of the Moldavian (Siret) Subgroup of the Globular Amphora Culture*, în *Baltic-Pontic Studies*, 12, Poznan, 2003, p. 82–112 (în colaborare).

– *Anfang und Ende der dakischen Münzen*, în Ligia Ruscu, Carmen Ciongradi, R. Ardevan, C. Roman, C. Găzdac (eds.), *Orbis antiqua. Studia in honorem Ioannis Pisonis*, Cluj-Napoca, 2004, p. 602–605.

Monah, Dan

– *Poduri-Dealul Ghindaru: un tell chalcolithique dans l'est de la Roumanie*, în *Le Néolithique au Proche Orient et en Europe/L'âge du cuivre au Proche Orient et en Europe. Actes du XIVeme Congrès UISPP*, Université de Liège, Belgique, 2–8 septembre 2001, BAR – IS 1303, Oxford, 2004, p. 349–357 (în colaborare).

– *A Gost is haunting Europe: the Neolithic proto-cities*, in *Tripolian Settlements-giants. The international symposium materials*, Kiev, 2003 (2004), p. 239–243.

– *Les trésors de la culture Cucuteni-Tripolye. Un examen préliminaire*, in *Tripolian Settlements-giants. The international symposium materials*, Kiev, 2003 (2004), p. 244–251.

– *Nouvelles déterminations archéobotaniques concernant le tell Poduri-Dealul Ghindaru*, in *Tripolian Settlements-giants. The international symposium materials*, Kiev, 2003 (2004), p. 252–255 (în colaborare).

– *Observații asupra buruienărilor descoperite în așezările complexului cultural Cucuteni*, în *ArhMold*, XXV, 2002 (2004), p. 293–304 (în colaborare).

– *Poduri, com. Poduri, jud. Bacău. Punct: Dealul Ghindaru*, în *Cronica*, 2003 (2004), p. 242–244 (în colaborare).

– *Cucuieti, com. Solonț, jud. Bacău. Punct: Slatina Veche*, în *Cronica*, 2003 (2004), p. 110–111 (în colaborare).

– *Solca, com. Solca, jud. Suceva. Punct: Slatina Mare*, în *Cronica*, 2003 (2004), p. 314–315 (în colaborare).

Monah, Felicia

– *Nouvelles déterminations archéobotaniques concernant le tell Poduri-Dealul Ghindaru*, în *Tripolian Settlements-giants. The international symposium materials*, Kiev, 2003 (2004), p. 252–256 (în colaborare).

– *Fruit deposits in the Chalcolithic tell of Poduri-Dealul Ghindaru, Romania (V–IV millennia BC)*, in *13th Symposium of the International Work Group for Palaeoethnobotany*, Girona, 16th-22th May 2004. Programme and abstracts, Girona, 2004.

– *Observații asupra buruienărilor descoperite în așezările complexului cultural Cucuteni*, în *ArhMold*, XXV, 2002 (2004), p. 293–304 (în colaborare).

– *Poduri, com. Poduri, jud. Bacău. Punct: Dealul Ghindaru*, în *Cronica*, 2003 (2004), p. 242–244 (în colaborare).

Munteanu, Lucian

– *Despre descoperirile de monede de tip koson (1)*, în *ArhMold*, XXV, 2002 (2004), p. 253–270.

– Recenzie: V. M. Butnariu (coord.), *Moldova și economia de schimb europeană. Secolele XIII–XVIII*, Iași, 2003, în *ArhMold*, XXV, 2002 (2004), p. 338–339.

Petrescu-Dîmbovița, Mircea

– *Cucuteni-Cetățuia. Săpăturile din anii 1961–1966. Monografie arheologică*, Piatra Neamț, 2004, 405 p. + 319 fig. (în colaborare cu M.-C. Văleanu).

Popovici, Rodica

– *Negoesti, un village de la zone de Neamț dans les XIVe–XVIIe siècles*, în *ArhMold*, XXV, 2002 (2004), p. 237–251.

Sanie, Silviu

– *Scriere și imagini în spațiul carpato-nistriean (secolele VI a.Chr. – IV p.Chr.)*, Ed. Universității „Al. I. Cuza”, Iași, 2003 (2004), 277 p & 88 pl.

– *De nouveau sur le symbolisme funéraire judaïque*, în Carol Iancu (coord.), *Permanences et ruptures dans l'histoire des Juifs de Roumanie (XIXe–XXe siècles): Actes du Congrès International du Centre de Recherche Juifs, Arméniens et Chrétiens d'Orient*, Montpellier, 2004, p. 232–248.

– *Descoperiri mărunte de la Barboși-Galați (I). 1. Un tipar pentru turnare; 2. Fragmente de sticlă policromă*, în *ArhMold*, XXV, 2002 (2004), p. 153–164.

– *Epigrafie – Istorie*, în *ArhMold*, XXV, 2002 (2004), p. 275–277.

– *Contribuții la cunoașterea morfologiei stelelor și simbolismului funerar iudaic în estul României (III). „Vulturul și șarpele”*, în *SAHIR*, VIII, 2003 (2004), p. 11–24.

Spinei, Victor

– *Epoca marilor migrații în estul Europei (Secolele IX–XI)* (Curs IDD, Facultatea IstorieGeografie, Univ. „Al. I. Cuza”, Iași), Iași, 2004, 48 p.

– W. Treadgold, *O istorie a statului și societății bizantine*, I–II, Ed. Institutul European, Iași, 2004, vol. I, 683 p.; vol. II, 356 p. (editare, în colaborare cu B. P. Maleon).

– I. Cereteu, *Biserici și mănăstiri din Moldova (secolul al XIV-lea și prima jumătate a secolului al XV-lea)*, Brăila, 2004 (editare).

– *Les répercussions de la grande invasion mongole de 1241–1242 sur l'espace carpato-danubien reflétées surtout dans les oeuvres des chroniqueurs italiens*, în *Südost-Forschungen*, 61–62, 2002–2003 (2004), p. 1–47.

– *Perspectivă analitică asupra lăcașelor de cult din Moldova preștefaniană*, în V. Spinei (ed.), I. Cereteu, *Biserici și mănăstiri din Moldova (secolul al XIV-lea și prima jumătate a secolului al XV-lea)*, Brăila, 2004, p. IX–XI.

– *Bizantinistica americană pe făgașul marilor împliniri*, în V. Spinei, B. P. Maleon (ed.), W. Treadgold, *O istorie a statului și societății bizantine*, I, Iași, 2004, p. 8–12.

– Recenzie: Ana Maria Velter, *Transilvania în secolele V–XII*, București, 2000, în *ArhMold*, XXV, 2002 (2004), p. 330–332.

– *Die Petschenegen*, în *Enzyklopädie des europäischen Osten*, Universität Klagenfurt (Internet).

– *Die Kumanen*, în *Enzyklopädie des europäischen Osten*, Universität Klagenfurt (Internet).

Stoian, Cecilia

– *Aspects of Spiritual Life in South East Europe from Prehistory to Middle Ages* (volum de rezumate), Iași, 2004, 83 p. (editare, în colaborare cu V. Cojocar).

– Recenzie: Renata Ciołek, *Katalog znalezisk monet rzymokich na Pomarzu*, Swiatowit, Supplement Series A: Antiquity, vol. VI, Institute of Archaeology Warsaw University, Warszawa, 2002, în *ArhMold*, XXV, 2002 (2004), p. 326–327.

– Recenzie: Zaharia Covacef, *Arta sculpturala in Dobrogea romana. Secolele I–III*, Cluj-Napoca, 2002, în *ArhMold*, XXV, 2002 (2004), p. 323–325.

– Recenzie: *Inspecto nummo. Scritti di numismatica, medalistica e sfragistica offerti dagli allievi a Giovanni Gorini*, Ed. Andrea Saccocci, Editrice Esedra, Padova, 2001, în *ArhMold*, XXV, 2002 (2004), p. 327–329.

Teodor, Dan Gh.

– *Eastern Slav and nomadic elements of the seventh-ninth Centuries in the Carpathians-Dnister regions*, în *Zbornik na počest Darini Byalekova*, Nitra, 2004, p. 117–124.

– *Depozitul de unelte și arme medievale timpurii de la Gârbovăț, jud. Galați*, în *MemAntiq*, XXIII, 2004, p. 395–406.

– *Din nou despre dominația Bulgariei la nordul Dunării de Jos*, în *Musaio*, IX, 2004, p. 127–135.

Teodor, Silvia

– *Piroboridava. Cetatea geto-dacică de la Poiana*, Institutul Român de Tracologie, Ed. Academiei Române, București, 2003 (2004), 735 p. (în colaborare cu R. Vulpe).

– *Vase și obiecte miniaturale din așezarea geto-dacică de la Poiana*, în *ArhMold*, XXV, 2002 (2004), p. 113–138.

– *Locuirea geto-dacică de pe Cetățuia de la Cucuteni*, în M. Petrescu-Dîmbovița, M.-C. Văleanu, *Cucuteni-Cetățuia. Săpăturile din anii 1961–1966. Monografie arheologică*, Piatra Neamț, 2004, p. 303–308.

VIAȚA ȘTIINȚIFICĂ A INSTITUTULUI DE ARHEOLOGIE DIN IAȘI ÎN ANUL 2005

I. Situația personalului de cercetare

A fost pensionată d-na dr. Silvia Teodor (cercet. pr. II). Au fost promovați, prin concurs: cercet. pr. II dr. Victor Cojocaru și asist. cercet. Lucian Munteanu.

II. Programe și teme de cercetare

În anul 2005 au fost încheiate zece teme de cercetare:

1. *Construcțiile din așezările neo-eneolitice la răsărit de Carpați* (dr. Magda Mantu-Lazarovici);
2. *Flora și vegetația locuirilor preistorice din tell-ul Poduri-Dealul Ghindaru* (dr. Felicia Monah);
3. *Meșteșuguri la geto-dacii de la est de Carpați* (dr. Silvia Teodor);
4. *Scrierea în spațiul carpato-nistriean din secolele IV î.e.n. – IV e.n.* (dr. S. Sanie);
5. *Populațiile autohtonă și migratoare din regiunile extra-carpatică în secolele II–V d.Hr.* (dr. I. Ioniță);
6. *Cultura tumulilor carpatici în România. Necropola de la Târzia* (dr. V. Mihailescu-Bîrliba);
7. *Populații și culturi la nordul Dunării de Jos în mileniul I d.Hr.* (prof. dr. D. Gh. Teodor, dr. C. Chiriac);
8. *Aspecte ale vieții economice la Dunărea de Jos în epoca romano-bizantină (secolele II–VII d.Hr.), în lumina descoperirilor ceramice (cu privire specială asupra lucernelor)* (dr. C. Ionomu);
9. *Viața rurală medievală în zona Neamț în secolele XIV–XVII* (dr. Rodica Popovici);
10. *Evoluția târgurilor medievale din bazinul Prutului* (C. Asăvoaie).

De asemenea, s-au continuat temele de cercetare din anii anteriori și au fost avizate noi proiecte. Lista programelor și a temelor de cercetare pentru anul 2005 este următoarea:

- 1) Programul *Civilizații preistorice în spațiul carpato-dunărean*, cu temele:
 - 1.1. *Paleoliticul superior recent în spațiul dintre Nistru și Tisa* (dr. V. Chirica);
 - 1.2. *Atlasul arheologic al teritoriului carpato-dunărean. Sistem software pentru reprezentarea informațiilor arheologice din spațiul carpato-nistriean* (în colaborare cu Institutul de Informatică Teoretică Iași al Academiei Române) (dr. V. Chirica);
 - 1.3. *Așezările eneolitice de pe Cetățuia-Mărgineni (mileniile V–IV î.Hr.)* (dr. D. Monah);
 - 1.4. *Enciclopedia culturii Cucuteni* (dr. D. Monah, dr. Magda Mantu-Lazarovici, dr. C. Ionomu, dr. Felicia Monah).
- 2) Programul *Evoluția societății traco-geto-dacice din spațiul carpato-danubiano-pontic până la începutul secolului II d.Hr.*, cu tema:
 - 2.1. *Geții și alogenii în Dacia răsăriteană (sfârșitul secolului II a.Chr. – începutul secolului II p.Hr.)* (dr. S. Sanie, dr. V. Cojocaru, L. Munteanu, Cecilia Stoian).
- 3) Programul *Romanizare, migratori și culturi în mileniul I d.Hr.*, cu temele:
 - 3.1. *Urbanizarea Dobrogei romane* (D. Aparaschivei);
 - 3.2. *Moneda în așezările Daciei romane* (L. Munteanu).
- 4) Programul *Civilizația medievală rurală și urbană românească la est de Carpați în secolele XII–XVII*, cu temele:
 - 4.1. *Interferențe etno-culturale în spațiul carpato-nistriean în evul mediu timpuriu și dezvoltat* (prof. dr. D. Gh. Teodor, dr. C. Chiriac, C. Asăvoaie, G. Bilavschi, dr. Rodica Popovici, D. Aparaschivei);
 - 4.2. *Bibliografia arheologică a evului mediu românesc* (G. Bilavschi);
 - 4.3. *Civilizația românească din Moldova în epoca medievală timpurie în lumina descoperirii tezaurului de la Iași* (dr. V. Mihailescu-Bîrliba, prof. dr. V. Spinei, L. Munteanu, G. Bilavschi, C. Asăvoaie, Cecilia Stoian);

4.4. *Bârladul în secolele XII–XIV* (prof. dr. V. Spinei).

S-au continuat proiectele prioritare *Spațiul est-carpatic – zonă de convergență culturală din preistorie până în timpurile moderne* - în colaborare cu Institutul de Istorie „A. D. Xenopol” Iași (din cadrul Programului de Cercetare Fundamentală CERES) și *Corpus-ul descoperirilor romane din Dacia răsăriteană* – în colaborare cu Institutul Arheologic German.

III. *Cercetări arheologice de teren (Campania 2005)*

- **Mitoc-Malu Galben** (jud. Botoșani) – perioada paleolitică: dr. V. Chirica.
- **Cheile Turzii** (jud. Cluj) – perioada neolitică: dr. Magda Mantu-Lazarovici.
- **Poduri** (jud. Bacău) – perioada neolitică: dr. D. Monah, dr. Felicia Monah.
- **Ruginoasa** (jud. Iași) – perioada neolitică: dr. Magda Mantu-Lazarovici.
- **Scânteia** (jud. Iași) – perioada neolitică: dr. Magda Mantu-Lazarovici.
- **Slava Rusă – *Ibida*** (jud. Tulcea) – perioada romano-bizantină: D. Aparaschivei, L. Munteanu, dr. C. Chiriac.
- **Isaceea – *Noviodunum*** (jud. Tulcea) – perioada romano-bizantină, perioada medievală: G. Bilavski, Cecilia Stoian.
- **Vaslui – „Curtile Domnești”** (jud. Vaslui) – perioada medievală: C. Asăvoaie.

Nici în acest an Academia Română nu a alocat fonduri proprii pentru săpăturile arheologice. De asemenea, s-a continuat activitatea de reorganizare a depozitului Institutului. Prin implicarea d-lui Bogdan Mînea, s-a început inventarierea computerizată a întregului material ceramic.

IV. *Manifestări științifice organizate*

A. *Internaționale*

- 21–23 aprilie Colocviul *Culti orientali e tradizionali nel periodo del Principato nell'area danubiano-balcanica* – în colaborare cu Accademia di Romania (Roma).
- 12–17 iunie: Simpozionul *Ethnic Contacts and Cultural Exchanges North and West of the Black Sea (from the Greek Colonization to the Present)* – în colaborare cu Institutul de Istorie „A. D. Xenopol” Iași, Fundația „ASTRA” Mitropolia Moldovei și Bucovinei, Goethe Zentrum (Iași), Muzeul Literaturii Române (Iași).
- 10–12 noiembrie: Simpozionul *Prutul – axă sau graniță de civilizație*, Huși – în colaborare cu CJ Vaslui, Cercul Militar Huși, Asociația Culturală „Academia Rurală Elanul”.

B. *Naționale*

- 18 martie: Colocviul *Bronzul Mijlociu și Târziu în nordul Moldovei*, Iași.
- 21 mai: Simpozionul *Probleme actuale ale preistoriei din sud-estul Europei – Omagiu Acad. M. Petrescu-Dîmbovița la 90 de ani*, Iași.
- 25 noiembrie: Simpozionul *Stadiul cercetărilor arheobotanice și arheozoologice în România*, Iași.
- În același timp, în cadrul Institutului a continuat organizarea ședințelor bilunare de comunicări (15 comunicări).

V. *Participări la manifestări științifice*

A. *Internaționale*

- D. Aparaschivei, *Le culte imperial et les flamines municipaux en Mésie inférieure et Mésie supérieure*: „Culti orientali e tradizionali nel periodo del Principato nell'area danubiano-balcanica”, Roma, 21–23 aprilie.
- C. Asăvoaie, *Încadrarea istoriei românilor în istoria europeană și universală. Repere pentru perioada medievală*: „Culture and Civilization in South Eastern Europe”, Chișinău, 12–15 mai.

- C. Asăvoaie, *Les villes moldaves et leurs caractères cosmopolites (XVe–XVIIe siècles)*: „Ethnic Contacts and Cultural Exchanges North and West of the Black Sea”, Iași, 12–17 iunie.
- C. Asăvoaie, *Târgul Hușilor și importanța sa pentru dinamica vieții din valea Prutului Mijlociu în perioada medievală*: „Prutul – axă sau graniță de civilizație?”, Huși, 10–12 noiembrie.
- C. Asăvoaie, *O tradiție în sistemul defensiv românesc din perioada medievală. Turnurile mănăstirești*: „Artă și civilizație medievală”, Suceava, 25–26 noiembrie.
- G. Bilavski, *The evolution of the agrarian practices, East of the Carpathians, in 9th–13th Centuries*: „Ethnic Contacts and Cultural Exchanges North and West of the Black Sea”, Iași, 12–17 iunie.
- Dr. C. Chiriac, *Contributions to the iconography of the Danubian Riders in Dobroudja (Romania)*: „Ethnic Contacts and Cultural Exchanges North and West of the Black Sea”, Iași, 12–17 iunie (în colaborare).
- Dr. C. Chiriac, *Un nouveau diplôme militaire de Mésie Inférieure*: „IIIrd International Pontic Congress”, Praga, 13 septembrie (în colaborare).
- Dr. V. Cojocaru, *Die Beziehungen zwischen Griechen und „Barbaren“ im Norden und Nordwesten des Pontos Euxinus zwischen dem 7. und dem 1. Jh. v. Chr. Zur Geschichte ihrer Erforschung*: „Ethnic Contacts and Cultural Exchanges North and West of the Black Sea”, Iași, 12–17 iunie.
- Dr. Magda Lazarovici, *Arheologia și arhitectura preistorică în România*, la Bellagio Study and Conference Center al Fundației Rockefeller, Italia, 28 martie.
- L. Munteanu, *Quelques considérations concernant les découvertes des monnaies d'or de type Lysimaque dans la Dacie intracarpaticque*: „Ethnic Contacts and Cultural Exchanges North and West of the Black Sea”, Iași, 12–17 iunie.
- L. Munteanu, *Aspecte ale circulației monetare în Moldova în secolele XVI–XVII*: „Prutul – axă sau graniță de civilizație?”, Huși, 10–12 noiembrie.
- Dr. Rodica Popovici, *Reprezentări simbolice pe cahele descoperite în mediul rural, în secolele XV–XVII*: „Artă și civilizație medievală”, Suceava, 25–26 noiembrie.
- Dr. S. Sanie, *Nuetzliche Inschriften und Bilder fuer die Kenntniss einiger Ethnien aus dem Karpato-Dnesterischen Raum (I–III n. Chr.)*: „Ethnic Contacts and Cultural Exchanges North and West of the Black Sea”, Iași, 12–17 iunie.
- Prof. dr. V. Spinei, *Raporturile științifice româno-ucrainene din ultimele decenii*, la Universitatea de Stat, Cernăuți, 25 aprilie.
- Cecilia Stoian, *Aspetti del sincretismo greco-traco-orientale riguardanti la dea Ecate nello spazio balcanico-danubiano-pontico*: „Culti orientali e tradizionali nel periode del Principato nell'area Danubiano-balcanica”, Roma, 21–23 aprilie.
- Prof. dr. D. Gh. Teodor, *Réalités ethno-culturelles au nord du Bas Danube dans les Ve–VIIe siècles ap. J.-C.*: „Ethnic Contacts and Cultural Exchanges North and West of the Black Sea”, Iași, 12–17 iunie.
- Dr. Silvia Teodor, *Resurse de fier la est de Carpați în perioada geto-dacică*: „Sources des matières première et les complexes domestiques et funéraires”, Buzău, 28–29 octombrie.

B. Naționale

- D. Aparaschivei, *Instrumente medicale inedite din Dobrogea romană*, Constanța, 5–7 octombrie (în colaborare).
- C. Asăvoaie, *Turnul cu ceas de la „Sf. Spiridon” Iași*: „Monumentul – Tradiție și viitor”, Iași, 9–12 octombrie (în colaborare).
- G. Bilavski, *Isaccea – Noviodunum, sectorul Turnul Mare*: „A XXXIX-a Sesiune națională de rapoarte arheologice”, Mangalia, 24–28 mai (în colaborare).
- Dr. C. Chiriac, *Oglinzi romane din plumb inedite din sud-vestul Dobrogei*: „Orgame/Argamum, 40 de ani de cercetări”, București-Tulcea, 3–5 octombrie (în colaborare).
- Dr. C. Chiriac, *Sigilii bizantine inedite din Dobrogea*: „Orgame/Argamum, 40 de ani de cercetări”, București-Tulcea, 3–5 octombrie (în colaborare).
- Dr. C. Chiriac, *O nouă diplomă militară din Moesia Inferior*, Constanța, 5–7 octombrie (în colaborare).
- Dr. C. Chiriac, *Noi descoperiri la cetatea getică de la Floriile, jud. Constanța*, Constanța, 5–7 octombrie (în colaborare).

- Dr. C. Chiriac, *Instrumente medicale inedite din Dobrogea romană*, Constanța, 5–7 octombrie (în colaborare).
- Dr. C. Ionomu, *Noi descoperiri la cetatea getică de la Floriile, jud. Constanța*, Constanța, 5–7 octombrie (în colaborare).
- Dr. I. Ioniță, *Despre unele obiceiuri de port din epoca marilor migrații a popoarelor (secolele IV–V d. Hr.)*, la inaugurarea Expoziției Muzeului din Bârlad, 15 mai.
- Dr. Magda Lazarovici, *Date privind cronologia absolută a culturii Banatului: „Probleme actuale ale preistoriei din sud-estul Europei – Omagiu Acad. M. Petrescu-Dîmbovița la 90 de ani”*, Iași, 21 mai.
- Dr. V. Mihailescu-Bîrliba, *Începuturile comerțului în Dacia preromană*, Ploiești, 29–30 iulie (în colaborare).
- Dr. D. Monah, *Poduri, com. Poduri, jud. Bacău. Punct: Dealul Ghindaru: „A XXXIX-a Sesiune națională de rapoarte arheologice”*, Mangalia, 24–28 mai (în colaborare).
- Dr. D. Monah, *Demersuri istoriografice asupra corespondenței profesorului Ion Nestor: „In memoriam Ion Nestor”*, Buzău, 25 august.
- Dr. D. Monah, *Bunurile de prestigiu indicatori ai ierarhizării sociale în calcoliticul din sud-estul Europei*, Bacău, 6–8 octombrie.
- Dr. D. Monah, *Cercetările pluridisciplinare – o necesitate stringentă în arheologia românească: „Stadiul cercetărilor arheobotanice și arheozoologice în România”*, Iași, 25 noiembrie.
- Dr. Felicia Monah, *Poduri, com. Poduri, jud. Bacău. Punct: Dealul Ghindaru: „A XXXIX-a Sesiune națională de rapoarte arheologice”*, Mangalia, 24–28 mai (în colaborare).
- Dr. Felicia Monah, *Poduri-Dealul Ghindaru, o stațiune de referință pentru arheobotanica din România*, Bacău, 6–8 octombrie.
- Dr. Felicia Monah, *Stadiul cercetărilor arheobotanice din România: „Stadiul cercetărilor arheobotanice și arheozoologice în România”*, Iași, 25 noiembrie.
- L. Munteanu, *Cercetările arheologice de la Ibida-Slava Rusă: „A XXXIX-a Sesiune națională de rapoarte arheologice”*, Mangalia, 24–28 mai (în colaborare).
- Dr. Rodica Popovici, *Noi considerații privind cahlele cu elemente heraldice descoperite la Iași*, Vaslui, decembrie.
- Prof. dr. V. Spinei, *Omagiu unui mare savant creator de școală: „Probleme actuale ale preistoriei din sud-estul Europei – Omagiu Acad. M. Petrescu-Dîmbovița la 90 de ani”*, Iași, 21 mai.
- Prof. dr. V. Spinei, *Activitatea editorială a Muzeului Brăilei: „Amiaza cărții lor”*- Casa Pogor, Iași, 4 iunie.
- Cecilia Stoian, *Isaccea – Noviodunum, sectorul Turnul Mare; „A XXXIX-a Sesiune națională de rapoarte arheologice”*, Mangalia, 24–28 mai (în colaborare).
- Cecilia Stoian, *P. Nicorescu – evocare istoriografică: „Orgame/Argamum, 40 de ani de cercetări”*, București-Tulcea, 3–5 octombrie (în colaborare).
- Prof. dr. D. Gh. Teodor, *Observații cu privire la secolele V–VII e. n. la nordul Dunării de Jos: „In memoriam Ion Nestor”*, Buzău, 13 august.
- Prof. dr. D. Gh. Teodor, *Unele precizări privind fibulele digitate din Scythia Minor*, Constanța, 5–7 octombrie.
- Dr. Silvia Teodor, *Importante descoperiri arheologice în nordul Moldovei*, Constanța, 5–7 octombrie.

VI. Stagii de documentare-cercetare/burse

- D. Aparaschivei – **Italia** (Roma), 1 octombrie 2004 – 30 iulie 2006: bursă „Vasile Pârvan” (Accademia di Romania); **Italia** (Venezia), iulie 2005: documentare (Istituto Romeno di Cultura).
- C. Asăvoaie – **Republica Moldova** (Chișinău), 12–15 mai 2005: documentare (invitat ANTIM).
- G. Bilavski – **Polonia**, august-septembrie: documentare (schimburi interacademice); **Suedia**, noiembrie: documentare (schimburi interacademice).
- Dr. V. Cojocaru – **Germania** (Trier și München), martie-aprilie: documentare (invitat de Universitatea din Trier); **Ucraina** (Simferopol), septembrie-octombrie: documentare (schimburi interacademice).
- Dr. I. Ioniță – **Germania** (Frankfurt am Main și Bonn), 1–30 ianuarie și 1 august – 16 octombrie: documentare (invitat de Römisch-Germanische Kommission).

- Dr. Magda Lazarovici – Italia, 10 martie– 8 aprilie: documentare și susținerea unei comunicări (bursă a Fundației Rockefeller, la Bellagio Study and Conference Center); **Serbia-Muntelegru** (Belgrad), 2–10 octombrie: proiectul „Neolithic and Copper Age Chronology in the Carpathian Basin and the Balkans” (invitată a Institutului de Arheologie din Belgrad); **Republica Moldova** (Chișinău), 24 octombrie – 6 noiembrie: documentare (schimburi interacademice).
- Dr. D. Monah – **Germania** (Mainz), 17 octombrie–17 noiembrie: documentare (finanțare RGZM).
- Prof. dr. V. Spinei – **Ucraina** (Cernăuți), 25 aprilie: conferință; **Germania** (Mainz), aprilie: documentare (invitație RGZM); **Germania** (München și Konstanz), august-septembrie: documentare (program Socrates); **Anglia**, noiembrie: documentare (schimburi interacademice).
- Dr. S. Sanie – **Israel**, noiembrie: documentare (schimburi interacademice).
- Cecilia Stoian – **Italia** (Roma), 21–23 aprilie: comunicare la Accademia di Romania (fonduri din grant CNCSIS și personale).

VII. Programe de cercetare științifică (Granturi)

A. Internaționale

- Dr. V. Chirica – membru, *INTAS-RESEAU 2000-0879: Le Paléolithique supérieur de Carpates au Dniestr*, în colaborare cu CNRS-Franța, Universitatea din Lvov, Academia de Științe a Republicii Moldova, Academia Ucraineană de Științe, Academia Rusă de Științe, Institutul Regal de Științele Naturii din Bruxelles.
- Dr. V. Chirica – director pentru cercetările de la Mitoc, *Paléolithique supérieur ancien autours des Carpates*, în colaborare cu Université de Sciences et Technologies de Lille (9 000 RON).
- Dr. D. Monah – co-director proiect, dr. Felicia Monah – membru, *Research on Trade and Exchange in the Cucuteni – Tripolye network*, în colaborare cu British Academy, University of Durham, Muzeul Piatra Neamț, Universitatea „Al. I. Cuza” Iași (25 000 RON).
- Dr. D. Monah – membru, *Prehistoric salt exploitation in Romania and Anatolia*, în colaborare cu British Academy (18 900 RON).
- Dr. D. Monah – Șef echipă română, dr. Felicia Monah – membru, *Les eaux de Moldavie roumaine: archéologie, histoire et écologie d'une ressource structurante du territoire*, în colaborare cu CNRS-Franța (61 200 RON).

B. Naționale

- Dr. V. Mihailescu-Bîrlița – director de proiect, L. Munteanu, C. Asăvoaie, G. Bilavschi, Cecilia Stoian – membri, *Implicațiile istorice ale descoperirii marelui tezaur de monede medievale de la Iași*, Grant CNCSIS, cod 247 (18 150 RON).
- Prof. dr. V. Spinei – director de proiect, G. Bilavschi – membru, *Societatea românească din spațiul est-carpatic în secolele XI–XIII. Aspecte demografice și culturale*, Grant CNCSIS, cod 746 (20 000 RON).
- Prof. dr. V. Spinei – director de proiect, G. Bilavschi, B. Minea – membri, *Migratori și autohtoni la Dunărea de Jos în secolele IX–XII*, Grant Academia Română, contract nr. 10/2005 (5 000 RON).
- Prof. dr. V. Spinei - responsabil, dr. V. Cojocaru – secretar, dr. S. Sanie, G. Bilavschi, Cecilia Stoian, D. Aparaschivei, dr. D. Monah, dr. D. Gh. Teodor, dr. Silvia Teodor – membri, *Spațiul est-carpatic – zonă de convergență culturală din preistorie până în timpurile moderne*, în cadrul programului CERES (MEC-CNCSIS) – contract nr. 3–83/2003, în colaborare cu Institutul de Istorie „A. D. Xenopol” Iași și Facultatea de Istorie a Universității „Al. I. Cuza” Iași (80 000 RON).

VIII. Activitate didactică și doctorate:

A. Cursuri

- Dr. V. Chirica – Facultatea de Istorie-Geografie (Universitatea „M. Kogălniceanu” Iași), curs: *Muzeologie generală* (anul IV); Facultatea de Relații Internaționale și Studii Europene (Universitatea „M. Kogălniceanu” Iași), curs: *Religie și societate în Europa* (anul III).

- Dr. V. Mihailescu-Bîrliba – Facultatea de Istorie (Universitatea „Al. I. Cuza” Iași), curs: *Introducere în Numismatică* (anul III).
- Dr. S. Sanie – Facultatea de Istorie (Universitatea „Al. I. Cuza” Iași), curs: *Introducere în iudaistică* (Master „Istoria evreilor și ebraistică”, anul I); Facultatea de Istorie (Universitatea „M. Kogălniceanu” Iași), curs: *Istoria antică universală* (anul I) și curs *Istoria religiilor* (anul III).
- Prof. dr. V. Spinei – Facultatea de Istorie (Universitatea „Al. I. Cuza” Iași), cursuri: *Epoca marilor migrații (perioada târzie)* (anul III), *Marea invazie mongolă* (anul IV), *Societatea românească de la nordul și sudul Dunării în sec. X–XIV* (Master, anul I: „Societate și putere în antichitate și evul mediu”), *Impactul mongol asupra civilizației din estul și sud-estul Europei* (Master, anul II: „Societate și putere în antichitate și evul mediu”).

B. Teze de doctorat

- Dr. V. Mihailescu-Bîrliba (conducător științific), *Monedele orașelor vest-pontice dobrogene în mediul autohton dintre Balcani și Carpați (secolele VI–I a.c.)* (Gabriel Talmațchi).
- Acad. M. Petrescu-Dîmbovița (conducător științific), *Unelte și arme din silex și piatră din eneoliticul de la est de Carpați* (Vicu Merlan).
- Prof. dr. V. Spinei (conducător științific), *Edificiile religioase din târgul și ținutul Bîrladului până în secolul al XVII-lea* (Laurențiu Gelu Chiriac).
- Prof. dr. V. Spinei (conducător științific), *Fortificațiile Țării Moldovei în secolele XIV–XVII* (Florin Dan Floareș).
- Prof. dr. D. Gh. Teodor (conducător științific), *Aspecte ale creștinismului în spațiul carpato-balcanic în secolele I–VIII* (Albert Ovidiu).
- Prof. dr. D. Gh. Teodor (conducător științific), *Dovezi arheologice ale etnogenezei românești la est de Carpați. Problematizare și valorificare muzeistică* (Lăcrămioara Stratulat).
- Prof. dr. D. Gh. Teodor (conducător științific), *Elemente și influențe bizantine la nordul Dunării de Jos. Obiecte de metal din secolele VI–X d. Hr.* (Laura Magdalena Țău).
- Prof. dr. D. Gh. Teodor (conducător științific), *Amfore romane și bizantine din secolele I–VII d. Hr. În regiunea Dunării de Jos* (Ion-Dorel Paraschiv).

IX. Biblioteca

S-a continuat înregistrarea computerizată a publicațiilor din Biblioteca Institutului, prin grija d-nelor Ana Ilievici și Raluca Dumitru-Kogălniceanu. Fondul de carte s-a îmbogățit în anul 2005 cu aproximativ 370 de volume, în special prin schimburile cu instituțiile similare din străinătate și din țară. Pentru echilibrarea acestor schimburi s-au expediat aproximativ 220 de colete cu publicațiile Institutului (din care circa 100, cu fonduri personale ale cercetătorilor). Din păcate, fondurile pentru expedierea publicațiilor Institutului în străinătate au fost, în continuare, insuficiente.

X. Distincții primite

- Dr. I. Ioniță – *Membru de onoare* al Centrului de Cercetări Arheologice din Republica Moldova (de pe lângă Universitatea Liberă Internațională Chișinău).
- Dr. D. Monah – „Diploma de merit pentru activitate în domeniul cercetării arheologice” (Ministerul Culturii și Cultelor).
- Dr. Felicia Monah – „Diploma de merit pentru activitate în domeniul cercetării arheologice” (Ministerul Culturii și Cultelor).
- Dr. Magda Mantu-Lazarovici – „Diploma de merit pentru activitate în domeniul cercetării arheologice” (Ministerul Culturii și Cultelor).
- Prof. dr. V. Spinei – *Membru corespondent* al Institutului Arheologic German (Berlin).
- Prof. dr. V. Spinei – *Membru de onoare* al Centrului de Cercetări Arheologice din Republica Moldova.

- Dr. Silvia Teodor – Premiul Academiei „Vasile Pârvan” (împreună cu R. Vulpe) pentru lucrarea monografică *Piroboridava. Cetatea geto-dacică de la Poiana*, Institutul Român de Tracologie, Ed. Academiei Române, București, 2003 (2004), 735 p.
- Prof. dr. D. Gh. Teodor – *Membriu de onoare* al Centrului de Cercetări Arheologice din Republica Moldova.

XI. Lista publicațiilor

În acest an au fost tipărite la Editura Academiei două noi volume din periodicul Institutului, *Arheologia Moldovei* (XXVI/2003 și XXVII/2004), iar la Editura Hasefer volumul IX/2005 al publicației *Studia et Acta Historiae Judaeorum Romaniae*.

Aparaschivei, Dan

– *O plăcuță cu inscripție din zona Beidaud, jud. Tulcea*, în *ArhMold*, XXVII, 2004 (2005), p. 89–95 (în colaborare).

– Recenzie: *Dan Gh. Teodor, Spațiul carpato-dunareano-pontic în mileniul marilor migrații*, Buzău, 2003, în *ArhMold*, XXVII, 2004 (2005), p. 341–342.

– Recenzie: *Vasile Lica, The Coming of Rome in the Dacian World*, Konstanz, 2000 (Xenia, Heft 44), în *ArhMold*, XXVII, 2004 (2005), p. 326–329.

– Prezentare: *Strabon, Bulletin d'information historique*, Iași, I, nr. 2, 2003, în *ArhMold*, XXVII, 2004 (2005), p. 307.

– Recenzie: *Gheorghe Mănușu Adameșteanu, Monede bizantine din colecțiile Muzeului municipal București (Monnaies byzantines des collections du Musée de la ville de Bucarest)*, București, 2003, în *Strabon, Bulletin d'information historique*, Iași, I/2, 2003 (2005), p. 109–110.

Bilavschi, George Aurelian

– *Victor Spinei la 60 de ani*, în *ArhMold*, XXVI, 2003 (2005), p. 21–29.

– *Șantierul arheologic Isaccea-Noviodunum*, în *Cronica*, 2004 (2005), p. 186–188 (în colaborare).

– Recenzie: *P. V. Batariuc, Cetatea de Scaun a Sucevei – monografie, Suceava – 2004*, în *ArhMold*, XXVII, 2004 (2005), p. 350.

Chiriac, Costel

– *Contribuții la iconografia Cavalerilor Danubieni (I)*, în *ArhMold*, XXVI, 2003 (2005), p. 51–58 (în colaborare).

– *Contribuții la iconografia Cavalerilor Danubieni (II)*, în *ArhMold*, XXVII, 2004 (2005), p. 83–88 (în colaborare).

– *CIUS – New Roman Finds on the Danubian Limes in Scythia (Dobrodja)*, în *ArhMold*, XXVII, 2004 (2005), p. 233–239 (în colaborare).

– *Two unpublished Byzantine seals from Noviodunum (Isaccea, Tulcea county)*, în *Strabon*, I/2, 2003 (2005), p. 49–52.

Chirica, Vasile

– *Gisements du Paléolithique inférieur et moyen entre le Dniestr et la Tissa*, *BAI*, XIV, Ed. Helios, Iași, 2005, 385 p. (în colaborare cu dr. I. Borziac).

– *Istorie și viață spirituală în zona montană și submontană a Neamțului*, Ed. Pim, Iași, 2005, 190 p. (în colaborare cu G. Davidescu și M. Cuculea).

– *Analyse technologique de la production laminaire à Mitoc sur le Prut (Roumanie)*, în *Archéo Logique*, 1, Paris-Luxembourg, 2004 (2005), p. 1–13 (în colaborare).

– *Descoperiri arheologice pe Valea Troțușului*, în *Carpica*, XXXIII, 2004 (2005), p. 10–40 (în colaborare).

– *Le Paléolithique supérieur ancien entre la Dniestr et la Tissa*, în *ArhMold*, XXVII, 2004 (2005), p. 19–32 (în colaborare).

– *Mitoc – com. Mitoc, jud. Botoșani, Valea Izvorului*, în *Cronica*, 2004 (2005), p. 240–242 (în colaborare).

– *Le Paléolithique supérieur européen. Eléments d'art et de spiritualité*, în V. Spinei, Magda Lazarovici, D. Monah (eds.), *Scripta praehistorica. Miscellanea in honorem nonagenarii magistri M. Petrescu-Dîmbovița oblata*, Trinitas, Iași, 2005, p. 69–101 (în colaborare).

– *Epoca paleolitică*, în P. Roman, Doina Ciobanu (coord.), *In memoriam Ion Nestor*, Buzău, 2005, p. 51–56.

Cojocaru, Victor

– *Aspects of Spiritual Life in South East Europe from Prehistory to the Middle Ages*, Ed. Trinitas, Iași, 2004 (2005), 399 p. (editare, în colaborare cu V. Spinei).

– *Ethnic Contacts and Cultural Exchanges North and West of the Black Sea (from the Greek Colonisation to the Present)* (volum de rezumate), Iași, 2005, 67 p. (editare).

– *Religioznaja služebnaja praktika u katoličeskoj konfessii v Moldove v XVII v.*, în *Cerkovnye Drevnosti. Sbornik materialov III međunarodnoj konferencii „Cerkovnaja arkheologija: liturgičeskoe ustrojstvo khramov i voprosy istorii khristianskogo bogasluženija”*, Sevastopol, 2003, Simferopol, 2005, p. 63–73.

– „*Istorija čerez imena*” v Ol'vy i v Boristene v VI–I vv. do n.e., în *Borysthenika-2004*, Nikolaev, 2004 (2005), p. 28–31.

– *Die Bevölkerung der nördlichen und nordwestlichen Schwarzmeerküste vom 6. bis 1. Jhd. v.Chr. auf Grundlage des Inschriftenmaterials*, în *Strabon*, I/2, 2003 (2005), p. 17–23.

– *Les noms théophores au nord et au nord-ouest de la mer Noire dans les inscriptions des VIe–Ier siècles av. J.-C.*, în V. Cojocaru, V. Spinei (eds.), *Aspects of Spiritual Life in South East Europe from Prehistory to Middle Ages*, Iași, 2004 (2005), p. 105–134.

Iconomu, Constantin

– *Contribuții la iconografia Cavalerilor Danubieni în Dobrogea (I)*, în *ArhMold*, XXVI, 2003 (2005), p. 51–58 (în colaborare).

– *Contribuții la iconografia Cavalerilor Danubieni (II)*, în *ArhMold*, XVII, 2004 (2005), p. 83–88 (în colaborare).

– *Câteva descoperiri arheologice de mici obiecte în Dobrogea*, în *ArhMold*, XXVII, 2004 (2005), p. 265–267 (în colaborare).

– *Alcune scoperte archeologiche di piccoli reperti in Dobrugia*, în *Strabon*, I/2, 2003 (2005), p. 13–16 (în colaborare).

Ioniță, Ion

– *Șeica Mică*, în *Reallexikon der Germanischen Altertumskunde*, 30, Berlin – New York, 2005, p. 247–249.

– *Tombes tumulaires pendant l'antiquité tardive et la grande migration des peuples dans l'espace Carpatho-Dniéstrien*, în *ArhMold*, XXVI, 2003 (2005), p. 59–90.

– *Helmut Roth (1941-2003) – Nekrolog*, în *ArhMold*, XXVI, 2003 (2005), p. 368–370.

– *Masivul Carpatic – un reper geografic de rezonanță în istoria Europei (mileniul I d. Hr.)*, în *Studia Historica et Archaeologica. In Honorem Magistrae Doina Benea*, Timișoara 2004 (2005), p. 217–229.

– *Obiceiuri de port în secolul IV d. Hr. (Podoabe, amulete, accesorii vestimentare și obiecte de toaletă)*, în *Catalogul expoziției Muzeului „Vasile Pârvan” Bârla (15 mai – 15 iunie 2005)*, București, 2005, p. 12–15.

– *21 de voci despre obiecte din necropola de la Miorcani (sec. IV d.Hr.)*, în *Catalogul expoziției Muzeului „Vasile Pârvan” Bârlad (15 mai – 15 iunie 2005)*, București 2005, p. 64-67, 83-84, 99, 119 (P. 129–144; T. 60–61; V. 136–138).

Mantu-Lazarovici, Cornelia-Magda

– *Scripta Praehistorica. Miscellanea in honorem nonagenarii magistri Mircea Petrescu-Dîmbovița oblata*, Honoraria, 1, Ed. Trinitas, Iași, 2005, 652 p. (editare, în colaborare cu V. Spinei și D. Monah).

– *Signs and symbols in Cucuteni-Tripolye culture*, în *Documenta praehistorica*, XXVII, Novi Sad, 2005, p. 1–10.

- *Noi resturi de oase umane descoperite în așezarea cucuteniană de la Scânteia, jud. Iași, ArhMold, XXVI, 2003 (2005), p. 297–306 (în colaborare).*
- *Scânteia, com. Scânteia, jud. Iași. Punct Dealul Bodeștilor/La Nuci, campania 2004, în Cronica, 2004 (2005), p. 331–334, 464 (în colaborare).*
- *Ruginoasa, Dealul Drăghici, campania 2004, în Cronica, 2004 (2005), p. 316–18, 463 (în colaborare).*
- *Absolute Chronology of the Banat Culture, în V. Spinei, Magda Lazarovici, D. Monah (ed.), Scripta praehistorica. Miscellanea in honorem nonagenarii magistri Mircea Petrescu-Dîmbovița oblata, Iași 2005, p. 179–191 (în colaborare).*

Mihailescu-Bîrliba, Virgil

- *Numismatica, I, BAI, XV, Ed. Universității „Al. I. Cuza” Iași, 2005, 220 p. + 9 pl.*
- *Gh. Poenaru Bordea, în The International Numismatic Newsletter, Zürich, 42, 2005, p. 14.*
- *Scurt istoric al numismaticii, în ArhMold, XXVI, 2003 (2005), p. 219–240.*
- *Începutul și sfârșitul monetăriei dacice, în ArhMold, XXVII, 2004 (2005), p. 225–228.*
- *Gheorghe Poenaru Bordea, în ArhMold, XXVII, 2004 (2005), p. 397–407.*
- *Monedele și ceramica: Vasele tezaurilor monetare din Dacia liberă, în P. Roman, Doina Ciobanu (ed.), In memoriam Ion Nestor, Buzău, 2005, p. 137–156.*
- *Recenzie: Travaux de numismatique offerts à Georges Le Rider, London, 1999, în ArhMold, XXVI, 2003 (2005), p. 348–350.*
- *Recenzie: Wolfgang Leschhorn, Peter Robert Franke, Lexikon der Aufschriften auf griechischen Münzen/Lexikon of Greek Coin Inscriptions, Wien, 2002, în ArhMold, XXVI, 2003 (2005), p. 350–351.*
- *Recenzie: Richard Reece, The Coinage of Roman Britain, Gloucestershire-Charleston, 2002, în ArhMold, XXVI, 2003 (2005), p. 352–353.*
- *Recenzie: Jean-Pierre Bost și Clary Namin, Les Monnaies, Saint-Bertrand-de-Comminges, 2002, în ArhMold, XXVI, 2003 (2005), p. 352–355.*

Monah, Dan

- *Scripta Praehistorica. Miscellanea in honorem nonagenarii magistri Mircea Petrescu-Dîmbovița oblata, Honoraria, 1, Ed. Trinitas, Iași, 2005, 652 p. (editare, în colaborare cu V. Spinei și Magda Lazarovici).*
- *Ein Kultkomplex aus Rumänien, în F. Daim, W. Neubauer (Hrsg.), Zeitreise Heldenberg Geheimnisvolle Kreisgräben. Heldenberg in Kleinwetzdorf. Katalog zur Niederösterreichischen Landesausstellung 2005, Verlag Bergen, Horn-Wien, 2005, p. 210–213 (în colaborare).*
- *Construcții experimentale pentru culturile Precucuteni și Cucuteni, în ArhMold, XXVII, 2004 (2005), p. 41–60 (în colaborare).*
- *O stație băntuie prin Europa: proto-orașele neolitice, în ArhMold, XXVII, 2004 (2005), p. 261–264.*
- *Poduri, com. Poduri, jud. Bacău. Punct: Dealul Ghindaru, în Cronica, 2004 (2005), p. 281–283 (în colaborare).*
- *Les données archéobotaniques du tell calcholithique de Poduri Dealul Ghindaru, în Studii de Preistorie, 2, 2003-2004, (2005), p.135–142 (în colaborare).*
- *Cult Complexes of the Cucuteni Culture, în V. Cojocaru, V. Spinei (eds.), Aspects of Spiritual Life in South East Europe from Prehistory to the Middle Age, Ed. Trinitas, Iași, 2004 (2005), p. 11–24.*
- *Machete de ambarcațiuni din culturile Precucuteni și Cucuteni, în V. Spinei, Magda Lazarovici, D. Monah (eds.) Studia praehistorica. Miscellanea in honorem nonagenarii magistri Mircea Petrescu-Dîmbovița oblata, Iași, 2005, p. 271–294.*
- *Religie și artă în cultura Cucuteni, în Gh. Dumitroaia, C. Preoteasa, Roxana Munteanu, D. Nicola (ed.), Primul muzeu Cucuteni din România, BMA, XV, Ed. Foton, Piatra Neamț, 2005, p. 162–173.*
- *Profesorul Ion Nestor și cercetarea culturii Cucuteni, în P. Roman, Doina Ciobanu (ed.), In memoriam Ion Nestor, Buzău, 2005, p. 57–62.*

Monah, Felicia

- *Simpozionul Național „Stadiul cercetărilor arheobotanice și arheozoologice din România” (volum de rezumate), Iași, 25 noiembrie 2005, 8 p. (editare).*

– *Răspândirea plantelor cultivate în spațiul carpato-nistrean în mileniiile VI–IV î. H.*, în *ArhMold*, XXVII, 2004 (2005), p. 289–300.

– *Poduri, com. Poduri, jud. Bacău. Punct: Dealul Ghindaru*, în *Cronica*, 2004 (2005), p. 281–283 (în colaborare).

– *Les données archéobotaniques du tell calcholithique de Poduri Dealul Ghindaru*, în *Studii de Preistorie*, 2, 2003–2004, (2005), p. 135–142 (în colaborare).

– *Prefață*, în M. Cârciumar, M. Pleșa, M. Mărgărit, *Omul și plantele. Manual de analiză carpologică*, Ed. Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2005, p. 9–11.

Munteanu, Lucian

– *Despre emiterea monedelor de tip koson (II)*, în *ArhMold*, XVI, 2003 (2005), p. 241–264.

– *Șantierul arheologic Slava Rusă, com. Slava Cercheză, jud. Tulcea (Ibida)*, în *Cronica*, 2004 (2005), p. 350–355 (în colaborare).

Sanie, Silviu

– *Quelques considerations sur le symbolisme funéraire Judaique dans l'Est de la Roumanie jusq' à la moitié du XIXe siècle*, în C. Stanciu (coord.), *Permanence et ruptures dans l'histoire des Juifs de Roumanie (XIXe–XXe siècles)*, Montpellier, 2004, p. 81–90.

– *Le symbolisme funéraire judaïque comme espace d'interférence des cultes et des croyances*, în *Hryctyanskov nasavdyv Byzantijy u Rusy*, Simferopol, 2003 (2005), p. 124–134.

– *Pelerinaj prin vechi cimitire evreiești moldave (I)*, în *SAHIR*, IX, 2005, p. 67–77.

– *Din patrimoniul muzeului obștii evreiești ieșene (I)*, în *SAHIR*, IX, 2005, p. 326–335.

– *Die Traianssäule: einige Reliefdarstellungen als Quellengeschichte für die Geto-Dakische Religion*, în P. Rogoza, V. Cedică (Hrsg.), *Festschrift für Florin Medeleț. Zum 60. Geburtstag*, Ed. Mirton, Timișoara, 2004 (2005), p. 297–312.

– *Recenzie: C. Iancu, Les mithes fondateurs de l'antisémitisme. De l'antiquité, à nos jours*, Toulouse, 2003, în *SAHIR*, IX, 2005, p. 370–371.

Spinei, Victor

– *Pour une grande histoire des Balkans des origines aux guerres balkaniques*, Paris, 2004 (2005) (editare, în colaborare).

– B. Munteanu, *Istoria literaturii franceze. Clasicismul, ideologia și literatura de idei*, Ed. Enciclopedică, București, 2004 (editare, în colaborare cu Michaela Spinei).

– *Aspects of Spiritual Life in South East Europe from Prehistory to the Middle Ages*, Ed. Trinitas, Iași, 2004 (2005), 399 p. (editare, în colaborare cu V. Cojocaru).

– *Scripta Praehistorica. Miscellanea in honorem nonagenarii magistri Mircea Petrescu-Dîmbovița oblata*, Honoraria, 1, Ed. Trinitas, Iași, 2005, 652 p. (editare, în colaborare cu D. Monah și Magda Mantu-Lazarovici).

– *Note sull'evoluzione della Moldavia prima di Stefano il Grande*, în *Annuario del'Istituto Romeno di Cultura e Ricerca Umanistica di Venezia*, VI–VII, 2004–2005 (2005), Bucarest-Venezia, p. 13–49.

– *Omagiere la o venerabilă vârstă*, în *Academica*, XV, 39, 2005, 176, p. 47–51.

– *Stage de documentation à Römisch-Germanisches Zentralmuseum de Mainz/Mayence*, în *SAA*, X–XI, Iași, 2004–2005 (2005), p. 255–260.

– *Basil Munteanu: Trepte spre sinteza asupra clasicismului francez*, în V. Spinei, Michaela Spinei (ed.), B. Munteanu, *Istoria literaturii franceze. Clasicismul, ideologia și literatura de idei*, București, 2004, p. XI–XXXIX (în colaborare).

– *Pratiques funéraires dans l'espace carpato-danubien dans la seconde moitié du Ier millénaire ap. J.-C.*, în V. Cojocaru, V. Spinei (eds.), *Aspects of Spiritual Life in South East Europe from Prehistory to the Middle Ages*, Iași, 2004, p. 259–301.

– *Notă asupra ediției*, în V. Spinei, Michaela Spinei (ed.), B. Munteanu, *Istoria literaturii franceze. Clasicismul, ideologia și literatura de idei*, București, 2004, p. XLI–XLVI (în colaborare).

– *Preface*, în V. Cojocaru, V. Spinei (eds.), *Aspects of Spiritual Life in South East Europe from Prehistory to the Middle Ages*, Iași, 2004, p. 7–8.

– *Homage on a venerable anniversary – Omagiere la o venerabilă aniversare*, în V. Spinei, Magda Mantu-Lazarovici, D. Monah (eds.) *Studia praehistorica. Miscellanea in honorem nonagenari magistri Mircea Petrescu-Dîmbovița oblata*, Iași, 2005, p. 15–37.

– *Un mare editor al cărții de istorie: Marcel Popa la 65 de ani*, în *Revista Română*, XI, 2 (40), 2005, p. 4.

Stoian, Cecilia

– *Vasile Chirica la 60 de ani*, în *ArhMold*, XXVI, 2003 (2005), p. 15–20.

– *Epigraphic sources concerning the protecting deities of Histria, Tomis and Callatis*, II, *Tomis*, în *Strabon* I/2, 2003 (2005), p. 25–27.

– *Isaccea, jud. Tulcea [Noviodunum]*, în *Cronica*, 2004 (2005), p. 186–188 (în colaborare).

– *Interférences artistiques dans les représentations de la déesse Hécate dans les provinces romaines du Bas Danube*, în V. Cojocaru, V. Spinei (eds.), *Aspects of Spiritual Life in South East Europe from Prehistory to the Middle Ages*, Iași, 2004, p. 173–193.

Teodor, Dan Gh.

– *Cu privire la unele aspecte etno-culturale de la nordul Dunării de Jos în secolele V–VII d.Hr.*, în *Mousaios*, X, 2005, p.85–94.

– *Vestiges rupestres chrétiens dans les Monts de Buzău*, în V. Spinei, V. Cojocaru (eds.), *Aspects of Spiritual Life in South East Europe from Prehistory to the Middle Ages*, Iași, 2004, p. 303–322 (în colaborare).

– *Unele considerații privind regiunile carpato-dunărene în secolele V–VII d.Hr. (Contribuțiile lui Ion Nestor referitoare la unele aspecte ale etnogenezei românești)*, în P. Roman, Doina Ciobanu (ed.), *In memoriam Ion Nestor*, Buzău, 2005, p. 183–191.

– *Recenzie: V. H. Baumann, Sângele martirilor*, Constanța, 2004, 231 p. + 9 pl., în *Peuce*, XV, 2005, p.405–406.

Teodor, Silvia

– *Contributions à la connaissance de l'espace d'habitations dans l'établissement geto-daciques*, în I. Niculiță, A. Zanoci, M. Băț (eds.), *Thracians and circumponctic world. Proceedings of the Ninth International Congress of Thracology*, II, Chișinău, 2004, p. 366–372.

– *Necropola tumulară de la Poiana, jud. Galați*, în P. Roman, Doina Ciobanu (ed.), *In memoriam Ion Nestor*, Buzău, 2005, p.129–136.

– *Ressources de fer à l'est des Carpates pendant la période de géto-dace*, în V. Spinei, Magda Mantu-Lazarovici, D. Monah (eds.) *Studia praehistorica. Miscellanea in honorem nonagenari magistri Mircea Petrescu-Dîmbovița oblata*, Iași, 2005, p. 551–561.

Activitatea științifică a Institutului de Arheologie din Iași se află în curs ascendent, acesta continuând să coordoneze cercetarea arheologică din arealul răsăritean al României și dobândind noi valențe, tinzând să-și asume un distinct rol internațional în domeniul său științific. Coordonatele de evoluție ale instituției se fundamentează pe valorificarea eficientă a propriilor cercetări, prin publicarea lor, dinamizarea investigațiilor arheologice, atragerea și pregătirea unor tineri dotați în cadrul personalului de cercetare și obținerea unor finanțări suplimentare, în special, prin intermediul granturilor multinaționale.

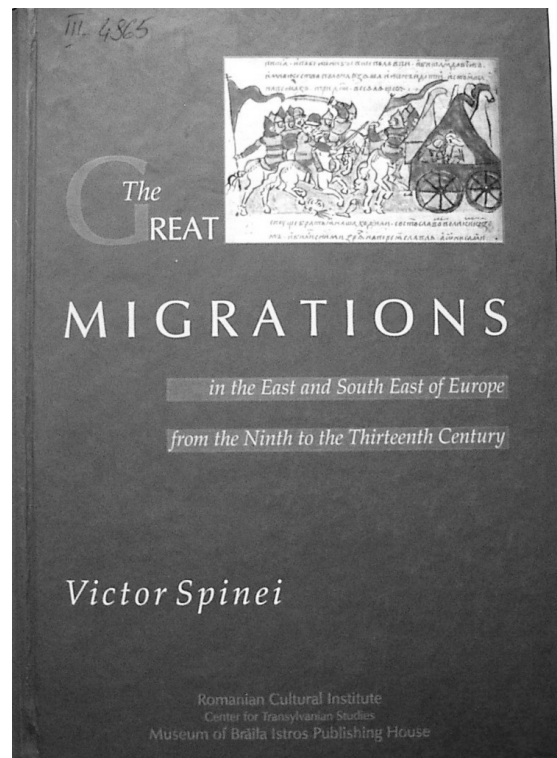
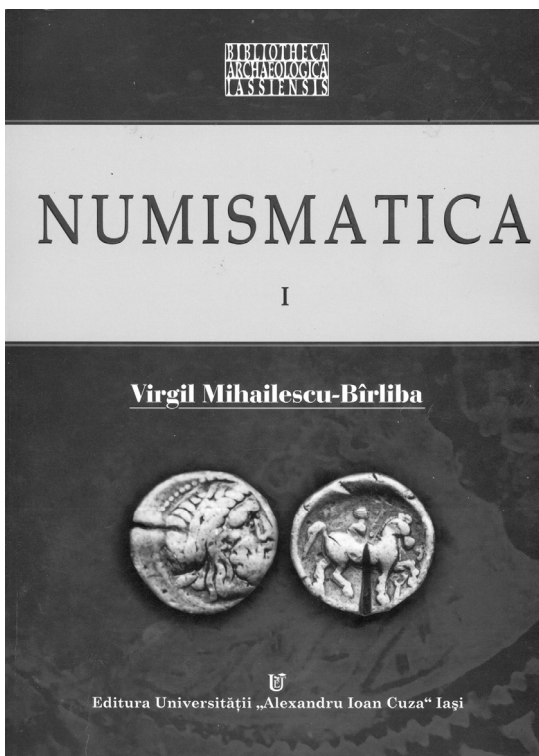
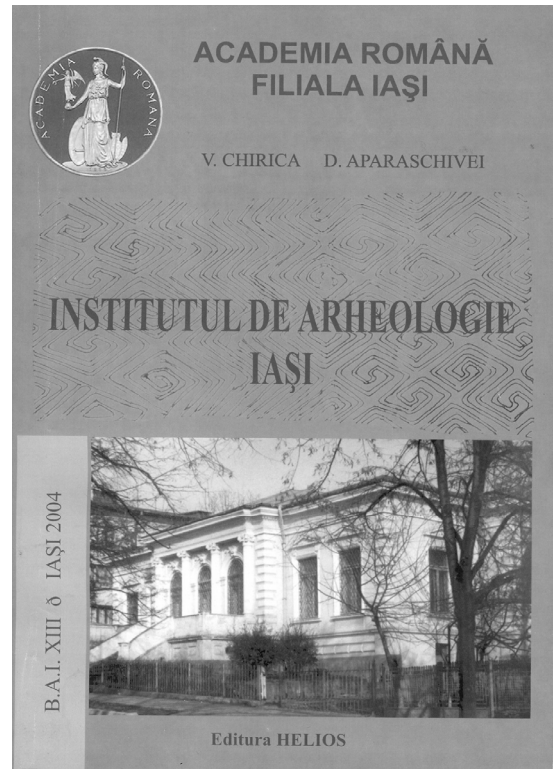
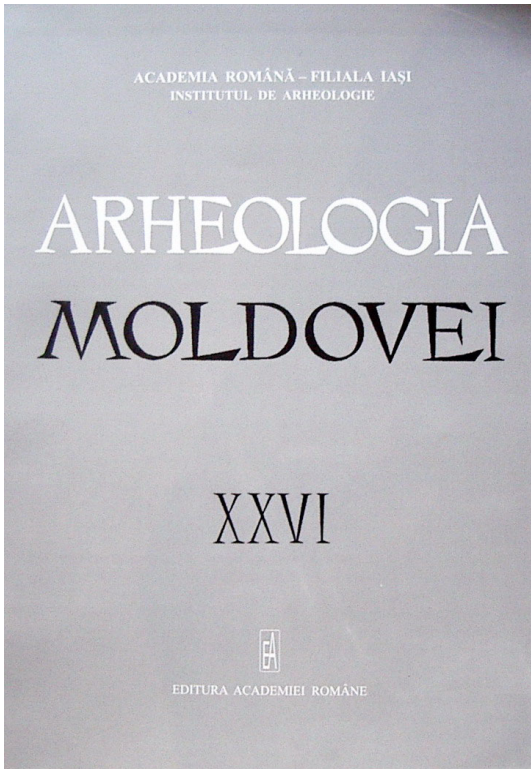

Fig. 1 – Publicații apărute sub egida Institutului de Arheologie Iași, în anii 2004–2005.

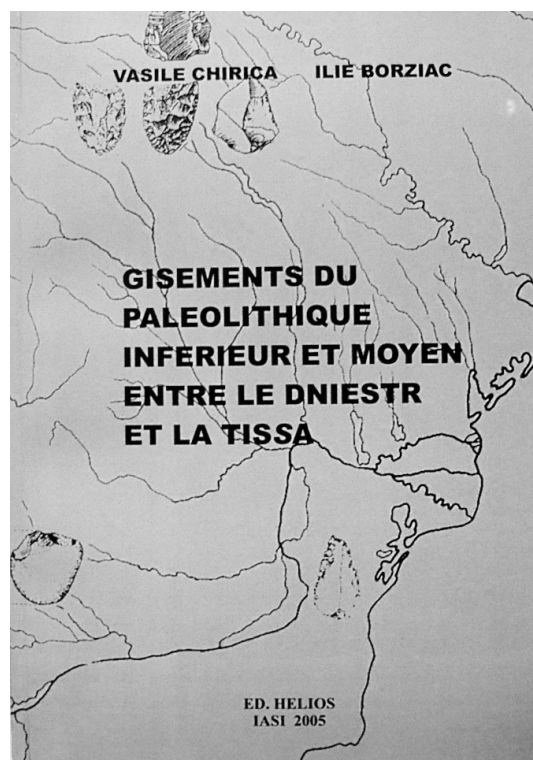
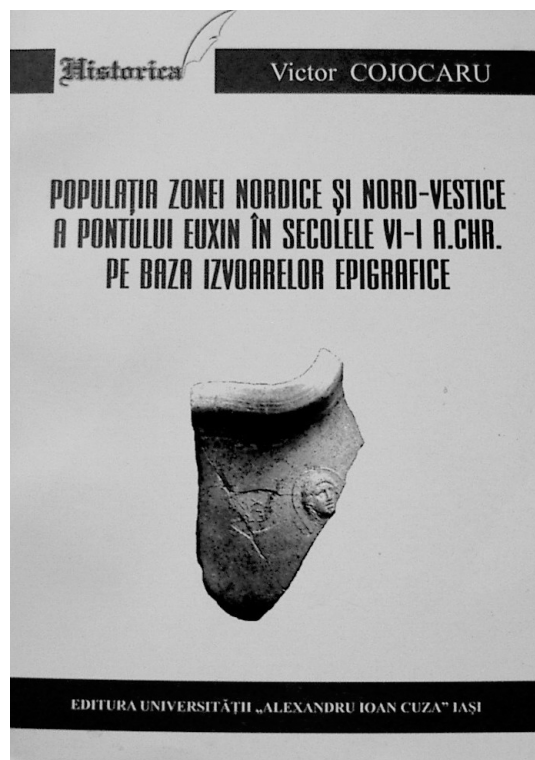
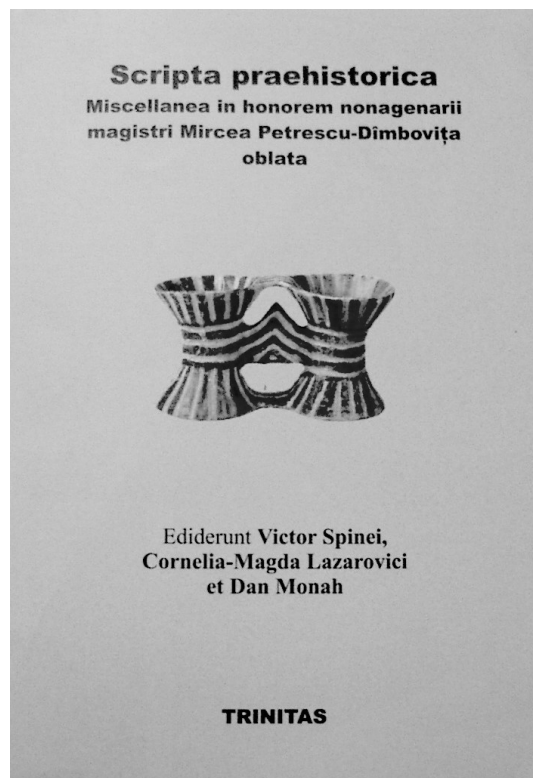
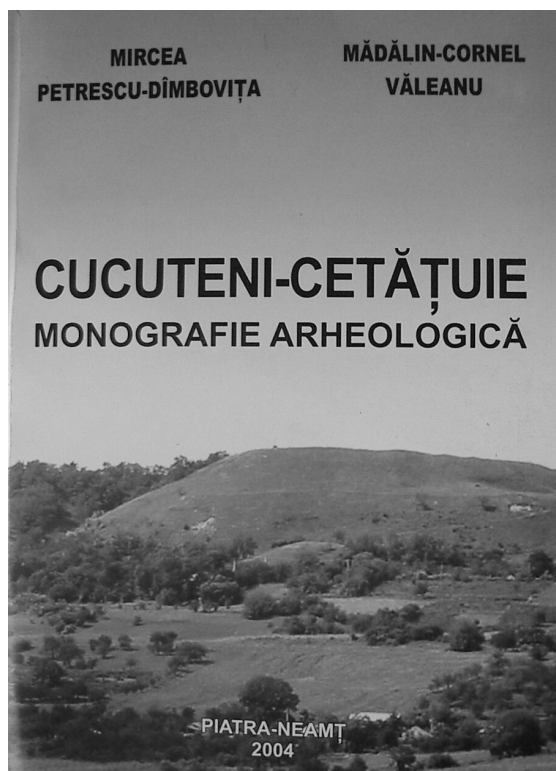

Fig. 2– Publicații apărute sub egida Institutului de Arheologie Iași, în anii 2004–2005.

Fig. 3 A – Clădirea principală a Institutului de Arheologie Iași.

Fig. 3 B – Acad. M. Petrescu-Dîmbovița împreună cu mai mulți colaboratori ai Institutului de Arheologie Iași.

PRIMUL CONGRES INTERNAȚIONAL AL CIVILIZAȚIEI TRIPOLIENE (KIEV, 7–11 OCTOMBRIE 2004)

DE

DAN MONAH

Ucraina, care a devenit de puțin timp independentă, este în căutarea unei identități naționale. Pentru aceasta sunt puse în mișcare toate mijloacele, inclusiv arheologia preistorică. Din această campanie de promovare nu putea lipsi cultura Tripolie, punct forte al arheologiei ucrainiene. După mai multe colocvii internaționale organizate la Maidaneckoe și Tal'ianki, giganticele stațiuni tripoliene din interfluviul Bug–Nipru, a venit și rândul Kievului să organizeze o manifestare științifică consacrată civilizației Tripolie. Intitulat destul de pompos „Primul Congres Mondial al Civilizației Tripolie”, reuniunea a concentrat un număr de cercetători interesați de strălucita civilizație calcolitică din Ucraina. Congresul a fost organizat și sponsorizat de două mari companii – „Industrial Union of Donbass” și „Petroimpex” – în spatele cărora se află doi miliardari ucrainieni: Serghei Platonov și Serghei Taruta, ambii mari colecționari de artă și antichități.

Cu ocazia congresului a fost organizată, pe baza colecției „Platar” aparținând lui S. M. Platonov și S. O. Taruta, o impresionantă expoziție cu piese Tripolie. Piese, achiziționate de pe piața neagră de antichități, provin, cu certitudine, din braconaje. Chiar dacă originea acestora este „impură” și sunt lipsite de orice indicație privind locul de descoperire, stratigrafia și contextul arheologic, nu putem să nu remarcăm valoarea artistică deosebită a unor exponate și, uneori, existența unor piese care prezintă un interes științific deosebit. Totuși, arheologul profesionist nu poate să nu fie neplăcut impresionat și să nu fie îngrijorat de amploarea braconajelor din țara vecină și de distrugerile enorme provocate stațiunilor tripoliene. Deosebit de interesante sunt cele nouă machete de sanctuar tripoliene, deși, uneori, restaurarea lor este destul de discutabilă. Ceramica pictată și cele mai multe dintre statuetele antropomorfe și zoomorfe provin din așezări Tripolie C₁ și C_{II}/Cucuteni B, perioadă în care cultura Tripolie cunoaște momentul său de înflorire în Ucraina.

Cu ocazia expoziției au fost lansate două reușite cataloage ale colecției „Platar”. Primul – *Platar, Kolekcija predmetiv starovini rodin Platonovikh ta Taryt, Kiiiv, 2004, 256 p.* – este în ucrainiană, cu numeroase fotografii color și o ținută grafică bună. Autorii, M. Videiko, V. Koločko, L. Koločko, O. Simonenko, R. Stojanov, M. Levada și E. Arkhipova, prezintă cele peste 400 de piese care sunt și ilustrate, provenind din cultura Tripolie, perioada cimeriană, scitică, sarmată, antichitatea greacă arhaică, clasică și elenism, perioada romană, perioada târzie romană și bizantină, Rusia kieveană și lumea nomazilor din stepe. Al doilea catalog – *Shedevry Platar / Masterpiece of Platar, Kiiiv, 2004, 159 p.* – este bilingv, în ucrainiană și engleză, cu o ținută grafică excelentă, dar cu fișe de obiecte mai sumare, însă cu fotografiile mai mari și de mai bună calitate. Volumul este realizat de aceeași autori. La standul de cărți au fost oferite spre vânzare încă alte 15–16 volume, toate în limba ucrainiană, cele mai multe cu o ținută grafică modestă.

Vârful ofertei editoriale l-a constituit *Enĉklopedia Tripil's'koi civilizacii*, Kiiiv, 2004, vol. I, 703 p., vol. II, 654 p. Ideea realizării acestei masive enciclopedii, cu un tiraj de 2 500 exemplare, a aparținut miliaradarilor S. M. Platonov și S. O. Taruta, care au finanțat generos editarea. Primul volum, sub redacția M. Iu. Videiko și N. B. Burdo, cuprinde nouă capitole în care sunt sintetizate principalele informații asupra culturii Tripolie. Al doilea volum, sub redacția S. M. Ljaško, N. B. Burdo și M. Iu. Videiko, include câteva sute de voci referitoare la cercetătorii culturii Tripolie, așezări, descoperiri, categorii de obiecte etc. La această enciclopedie au colaborat

mai multe zeci de cercetători din Ucraina, Rusia și Basarabia și o cercetătoare din România (C.-M. Mantu-Lazarovici), care a redactat vocea pentru stațiunea Cucuteni. Ambele volume sunt bogat ilustrate, cea mai mare parte a fotografiilor fiind color. Impresionanta enciclopedie a civilizației Tripolie constituie, fără îndoială, o realizare pentru care colegii din Ucraina și cei care au avut ideea și au susținut-o financiar, cu peste o jumătate de milion de dolari, merită felicitări.

Deși organizatorii au făcut eforturi pentru a atrage cât mai mulți participanți, prezența cercetătorilor din afara Ucrainei și Rusiei a fost modestă. Din Europa occidentală a participat un singur cercetător din Italia, cinci din Polonia, trei din Basarabia, doi din România și unul din Bulgaria. La congres au fost prezentate 40 de comunicări realizate de 50 de cercetători. Lucrările au fost susținute în cadrul a două secțiuni : arheologie și restaurare. Prima secțiune a avut cel mai mare număr de comunicări și a polarizat atenția participanților. Au fost abordate subiecte diferite, de la istoricul cercetării civilizației Tripolie (M. Videiko) până la pintaderele culturii Karanovo VI (Tanya Dzhafezova), trecând prin explorarea magnetometrică a așezărilor tripoliene (V. Dudkin) și cronologia radiocarbon (S. N. Korenevsky). Nu au lipsit nici corelațiile dintre cultura Tripolie și culturile învecinate (Sl. Kadrow, A. Zakoscielna, El. Trela, Sl. Kadrow) și încercările de circumscriere a fenomenului tripolian în eneoliticul din sud-estul Europei (El. Tsvek). Majoritatea comunicărilor au fost susținute în rusă și ucrainiană, foarte puține fiind prezentate în engleză.

Participanții din România au susținut două comunicări. Dr. Romeo Dumitrescu a susținut comunicarea *The Contribution of the «Cucuteni pentru Mileniul III» Foundation to the Research of the Cucuteni Culture* și a prezentat filmul *Adam's Nephews*, un eseu cinematografic despre cultura Cucuteni produs de Studioul Fabafilm, București cu o generoasă sponsorizare din partea Fundației „Cucuteni pentru Mileniul III”. Atât comunicarea cât și filmul au trezit interesul participanților la ședință și chiar a presei. A doua comunicare D. Monah, *Cucuteni Religious Hoards* a suscitat, de asemenea, interesul participanților datorită prezentării tezaurilor religioase „Soborul Zeițelor” de la Poduri și a complexului de statuete de la Isaiia.

Mass-media kieveană a fost prezentă și extrem de activă la manifestare. Bineînțeles, oaspeții din „străinătatea îndepărtată” au fost cei mai solicitați de posturile de radio și televiziune. Dr. Romeo Dumitrescu, președintele Fundației „Cucuteni pentru Mileniul III”, a fost cel mai solicitat oște de către posturile de televiziune și radio. În engleză și franceză, ceea ce le-a creat un oarecare inconfort reporterilor kieveeni, Dr. Dumitrescu a înfățișat un tablou nuanțat al investigațiilor din România și a schițat un posibil proiect de promovare, pe piața internațională, a strălucitelor civilizații calcolitice Cucuteni și Tripolie.

Ucrainenii încearcă să facă un brand turistic din civilizația Tripolie. O agenție de turism oferea deja, în 2004, excursii tematice Tripolie, care includeau și participarea la săpături arheologice, la prețuri destul de pipărate. Asociații și chiar firme comerciale produc replici după piese Tripolie care sunt oferite spre vânzare în muzee, hoteluri și chiar pe internet.

În ultima zi a congresului, împreună cu Dr. Romeo Dumitrescu, am fost invitați la Serghei Platonov, industriaș și important colecționar de antichități. În special, Dr. Dumitrescu a discutat eventualitatea unei colaborări româno-ucrainine de organizarea unor expoziții Cucuteni-Tripolie în țări din vestul Europei, s-a discutat și despre unele colaborări în cercetarea științifică a celor două culturi înrudite. Din păcate, discuțiile nu au mai fost continuate și colaborările proiectate nu au mai avut loc din cauza decesului neașteptat al lui Serghei Platonov.

O zi din programul congresului a fost rezervată pentru vizitarea stațiunii eponime Tripolie. Așezarea pare să fi avut dimensiuni impresionante, fiind acum, însă, acoperită parțial de clădirile localității Tripolie. Un muzeu cu o arhitectură banală, de bloc socialist, expune câteva piese tripoliene și un număr de fotografii care trasează istoricul cercetării stațiunii și al civilizației Tripolie. Un bust al lui V. V. Khvoiko îl omagiază pe descoperitorul stațiunii și al culturii Tripolie. Tot pe post de monumet, în fața muzeului, se afla o enormă replică a unui vas-binoclu, pictat, evident kitsch. În apropierea muzeului, două construcții experimentale, total nereușite, încearcă să sugereze vizitatorilor arhitectura tripoliană. Construcțiile, integral de lemn și cu etaj, nu au nici o legătură cu locuințele tripoliene așa cum le cunoaștem din săpăturile arheologice. Din programul vizitei nu au lipsit discursurile patriotarde și protocroniste. Trebuie, însă, să remarcăm faptul că atât la sărbătorirea centenarului culturii Tripolie, cât și la împlinirea a 150 de ani de la nașterea lui V. V. Khvoiko, autoritățile de la Kiev au sărbătorit evenimentele cu mult fast. Pentru aniversarea nașterii descoperitorului stațiunii Tripolie a fost bătută chiar o monedă jubiliară.

Primul congres consacrat civilizației Tripolie a fost o reușită, deși unele stângăcii, inevitabile oricărui început, au fost evidente. Am înțeles, de la colegii ucrainieni, că se intenționează oraganizarea din patru în patru ani a acestui congres, dorindu-se să i se confere un adevărat statut internațional.

Nu pot încheia aceste rânduri fără câteva notații despre orașul Kiev. Capitala Ucrainei mi s-a părut un oraș destul de frumos și îngrijit, în special partea centrală pe care am frecventat-o. Clădirile vechi și străzile distruse în cel de-al doilea război mondial au fost, în general, reconstruite, respectându-se arhitectura originală, fapt ce conferă orașului un aer onorabil și interesant. Zonele cu arhitectură pre-revoluționară alternează cu arii construite în perioada sovietică cu edificii în stilul, inconfundabil, al neoclasicismului sovietic, imaginea fiind temperată de parcuri și mici oaze de verdeață. Oricum, Kievul mi-a lăsat o impresie de oraș european plin de viață și mai puțin sărac decât mă așteptam. Am fost deosebit de impresionat de muzeul Mihail Bulgakov, găzduit în casa descrisă de scriitor în faimosul său roman *Garda Albă*. Interiorul este reconstituit cu acuratețe, iar calitatea ghidajului a fost excepțională, muzeografa arătând nu numai o profundă cunoaștere a vieții și operei celebrului scriitor, dezvăluindu-se ca o adevărată îndrăgostită de opera sa.

Deși programul nostru a fost extrem de dens, nu puteam să nu vizităm celebra Pecerskaia Lavra, faimoasa mănăstire kieveană. Biserica a fost aruncată în aer, în timpul celui de-al doilea război mondial, crimă care a fost atribuită germanilor. Investigații mai recente, efectuate odată cu reconstruirea bisericii după proclamarea independenței Ucrainei, au relevat faptul, deloc surprinzător, că faimosul monument a fost aruncat în aer de ENKAVD. Mănăstirea, aflată pe malul Niprului, este impresionantă. Cu toate că era o zi obișnuită, mii de pelerini și turiști se înghesuiau să viziteze unul dintre cele mai vestite locașe de cult ortodoxe. Aceeași aglomerație și în faimoasele catacombe care adăpostesc sute de racle.

Exprimăm întreaga noastră recunoștință față de Dr. Romeo Dumitrescu, Președintele Fundației „Cucuteni pentru Mileniul III” care a sponsorizat voiajul nostru la Kiev și a făcut posibilă participarea la interesantul congres consacrat civilizației Tripolie. Datorită curiozității sale vii, a inventivității și mai ales robustului său umor Romeo Dumitrescu este partenerul ideal pentru călătorii în „șări din vecinătatea îndepărtată”. Aceleași sincere mulțumiri le adresăm și organizatorilor congresului care ne-au acordat unele facilități și ne-au primit cu remarcabilă ospitalitate.

PROIECTUL „EXPLOATAREA SĂRII PREISTORICE ÎN ROMÂNIA ȘI ANATOLIA”

DE

DAN MONAH

Sarea este o substanță indispensabilă vieții oamenilor și animalelor, ea jucând un rol important în menținerea echilibrului osmotic al organismelor. „Revoluția neolitică” a determinat și o revoluție în alimentația și gastronomia umană. Dacă vânătorii-culegători își pot asigura necesarul de sare prin consumul de carne și plante halofite întâlnite în peregrinările lor, agricultorii, legați de un teritoriu restrâns și consumând mai puțină carne decât vânătorii, sunt nevoiți să adauge la alimentația lor, formată preponderent din fierturi de cereale, o cantitate de la 2 până la 5 g sare. Sarea este inegal răspândită pe glob și între regiunile care beneficiau de zăcăminte de sare gemă, de posibilitatea exploatării izvoarelor sărate sau a sării din apa mărilor și zonele lipsite de astfel de oportunități încă de timpuriu s-au format rețele de schimb în cadrul cărora această substanță a jucat un rol extrem de important. Credem că nu exagerăm afirmând că în neolitic și epoca bronzului sarea a ocupat, din punctul de vedere al cantității, primul loc în cadrul schimburilor intercomunitare.

Ultimile două-trei decenii au adus în atenția cercetătorilor importanța sării în viața oamenilor din diferite perioade istorice și a declanșat o adevărată competiție între arheologi pentru a depista cele mai vechi exploatări de sare, a stabili tehnologiile de exploatare atât a sării geme, cât și a celei provenite din apa izvoarelor sărate, lacuri, lagune și golfuri marine sau prin metoda, mai complicată, a extragerii ei din cenușa plantelor halofite. Cercetarea românească, prin investigațiile din Moldova subcarpatică, deține deja o serie de descoperiri extrem de importante pentru retrasarea istoriei acestei substanțe. În afara cunoscutelor săpături de la Solca, Lunca-Poiana Slatinei și Oglinzi-Băi a fost investigat hinterlandul *tell*-ului de la Poduri-Dealul Ghindaru unde a fost documentată existența unor așezări cucuteniene legate de exploatarea sării din izvoare sărate. Pentru a obține o imagine mai clară a rolului jucat de exploatarea sării din slatinile din regiunea subcarpatică a fost efectuate cercetări etnoarheologice care ne-a furnizat informații extrem de interesante și ne-a dat câteva idei utile în complicata acțiune de căutare a urmelor unei substanțe (sarea) care nu lasă urme.

Câteva articole publicate și comunicări susținute la colocvii și congrese internaționale au făcut cunoscute și colegilor de peste hotare rezultatele cercetărilor din România. Au urmat propuneri de colaborare din partea colegilor din Anglia și Franța. Primul program „Research on Trade and Exchange in the Cucuteni – Tripolye network”, la care au participat Universitatea din Durham, Institutul de Arheologie Iași și Centrul Internațional de Cercetare a Culturii Cucuteni din Piatra Neamț s-a desfășurat în perioada 2001–2005 și a prilejuit efectuarea de săpături în colaborare la Lunca-Poiana Slatinei, Prohozești-Siliște și susținerea unor comunicări la congresele UISPP de la Liège și EAA de la Esslingen, în anul 2001.

În cursul unei documentări, în 2001, în Marea Britanie, în urma unor convorbiri cu Dr. John Chapman, Prof. Anthony Harding și Dl. Burcin Erdogu am ajuns la concluzia că ar fi necesar un proiect prin care să fie comparate rezultatele investigațiilor asupra exploatărilor preistorice de sare din Moldova și Anatolia. Consideram că remarcabilele observații din România ne vor ajuta în depistarea unor exploatări preistorice de sare și în Anatolia. Ne-am stabilit ca interval temporal începutul neoliticului și sfârșitul epocii bronzului, iar ca arie de investigație am reținut Moldova, Anatolia și Bulgaria. Echipa care urma să realizeze „aplicația” și să efectueze cercetările a fost constituită din Dr. John Chapman, Universitatea Durham, Director proiect (*British project leader*), Dr. Mihriban Ozbasaran, Prof. asociat Universitatea Istanbul, Director de proiect din partea turcă (*Overseas partner project leader*), Dr. Dan Monah, Institutul de Arheologie Iași, Cercetător științific I, Director de proiect din partea română (*Overseas partner project leader*), Prof. Anthony Harding, Universitatea

Durham/Univ. Exeter, Dr. Burcin Erdoğu Universitatea Durham/Univ. Edirne și D-na Rabia Erdoğu, masterand la Universitatea din Durham. În al doilea an al grantului ne-am propus lărgirea ariei de investigație și la Bulgaria pentru care fapt a fost cooptată în colectiv D-na Bisserka Gaidarska, doctorandă la Universitatea din Durham.

În proiectul de grant ne-am propus să studiem diferitele procese tehnologice utilizate la obținerea sării în preistorie, să evaluăm și să dezvoltăm metodele de depistare a schimburilor și a comerțului cu sare și să evaluăm importanța și semnificațiile schimburilor și comerțului cu sare în preistorie, precum și implicațiile socioculturale ale acestora în context interregional.

Am „aplicat”, în cadrul programului „*Grants for Joint Projects with South East Europe*”, organizat de Academia Britanică, și am obținut o finanțare de la această instituție pentru perioada 2002–2005. În primii doi ani au avut loc o serie de schimburi pentru documentare pe teren și în biblioteci, între partea britanică, cea română și turcă. Bineînțeles că în această perioadă fiecare dintre parteneri a efectuat singur sau în colaborare cu colegii din Marea Britanie, investigații în muzee și cercetări de teren. În intervalul 1–14 august 2002 a fost efectuată o săpătură româno-britanică, la Lunca-Poiana Slatinei, dirijată de Dr. Gh. Dumitroaia și Dr. J. Chapman, la care au participat Prof. A. Harding, B. Gaidarska și un grup de studenți, masteranzi și doctoranzi de la Universitatea din Durham. De la aceste săpături nu a lipsit nici autorul acestui articol. Cu această ocazie au fost colectate eșantioane pentru datări C_{14} și au fost făcute unele observații stratigrafice. În același an a fost organizată, la Durham, o masă rotundă cu tema „*The Prehistoric exploitation of salt*”, la care toți membrii echipei noastre au prezentat comunicări în care au fost abordate diferite aspecte ale exploatării sării în preistoria României, Anatoliei și Bulgariei. În anul următor, 2003, au fost efectuate, în perioada 1–14 august, săpături la Siliște-Prohozești, într-o stațiune Cucuteni B aflată în apropierea unei slatine. Săpăturile au fost dirijate de J. Chapman și D. Monah, la lucrări participând și B. Gaydarska. În același an J. Chapman în colaborare cu B. Gaydarska au prezentat o interesantă comunicare la colocviul internațional de la Tal’ianki, Ucraina, în legătură cu aprovizionarea cu sare a așezărilor gigant tripoliene. O altă comunicare despre cercetările asupra exploatării sării în preistoria României a fost prezentată la colocviul internațional de la Cardona, Spania, iar un grup de membri ai colectivului au publicat un studiu asupra lacului sărat de la Tuz Gölü.

Următorul pas în programul nostru l-a constituit cercetarea de teren, din perioada 17–23 iulie 2004, în zona lacului sărat Tuz Gölü. La investigațiile din Anatolia au participat J. Chapman, A. Harding, D. Monah, B. Gaydarska, B. Erdoğu și M. Ozbasaran, practic întregul colectiv al proiectului. Considerăm că este interesant, pentru cititorul din România, să prezentăm mai detaliat desfășurarea investigațiilor din Anatolia.

Am plecat din București în dimineața zilei de 17 iulie cu o cursă Turkish Air până la Istanbul, iar de aici la Ankara.

De la Ankara am plecat cu un microbuz închiriat spre Aksaray, un oraș cu 150 000 de locuitori, aflat în apropierea lacului Tuz Gölü, obiectivul nostru principal de studiu. Orașul se găsește pe platoul central anatolian la o altitudine de 1 100 m. Altitudinea domolește arșița soarelui, făcând-o suportabilă. Platoul este flancat spre sud și sud-est de munți înalți care culminează cu vârful vulcanic Hasan Dag (3 250 m). La sfârșitul lunii iulie vârful Hasan Dag era încă acoperit de zăpadă. Platoului este destul de arid, cu o vegetație naturală tipică de stepă, întreruptă, pe alocuri, de oaze de verdeață în zonele irigate și de adevărate tuneluri verzi le-a lungul râurilor unde se dezvoltă o vegetație luxuriantă. Cerealele, grâul și orzul, aflate în regiunea lor «natală», ocupă peste 90% din suprafața cultivată actuală. Doar în zonele irigate se cultivă și alte plante. Peisajul este dezolant, pe înălțimile chiar puțin proeminente, cum sunt tell-urile care împânzesc regiunea, vegetația lipsește cu desăvârșire sau este reprezentată de firave buruieni cu viitor incert. Dealurile mai înalte și munții sunt de culoare închisă, aproape negri și lipsiți de vegetație. Pentru europenii veniți din regiunea temperată peisajul este destul de șocant.

Tuz Gölü, marele lac sărat, are o suprafață de 1 500 km² și este, alături de exploatările de sare marină de pe litoral, principalul furnizor de sare pentru regiunea central anatoliană. În imediata apropiere a lacului se găsesc foarte puține sate, în schimb *tell*-urile preistorice și mai recente sunt extrem de frecvente, probabil un semn al importanței exploatării sării din acele perioade istorice. Colegul Burcin Erdoğu lucrează la un repertoriu arheologic al regiunii din jurul marelui lac sărat care, sperăm, ne va oferi informații importante despre intensitatea locuirii și exploatării sării de la Tuz Gölü. Procesul de obținere a sării este extrem de simplu. Începând cu luna iunie, uneori chiar din mai, sub acțiunea soarelui și a vânturilor, apa din lac se evaporă în ritm rapid, iar izvoarele care îl alimentează nu mai pot să suplinească pierderea de apă. Apa lacului se retrage cu 500 până la peste o mie de metri, sarea se precipită, se cristalizează și marginile lacului par să fie acoperite de zăpadă. Stratul de sare are o grosime de zeci de centimetri, singurul efort reclamat de dorința de a obține o sare de bună calitate este de a o aduna. În iulie începe recoltarea masivă a sării. Acum acest lucru se face cu mijloace moderne: excavatoare și camioane.

În jurul lacului se află un număr de izvoare sărate care sunt folosite de localnici pentru necesitățile lor. În ciuda pășunilor naturale extrem de frieve am întâlnit numeroase turme de oi și capre, dar și cirezi de vaci, care mergeau la malul lacului sau în apropierea izvoarelor sărate pentru ca să-și ia, gratuit, rația de sare. Nu am rezistat tentației și, cu ajutorul prietenului Burcin Ergodu, am întreprins o anchetă etnoarheologică ad-hoc. Ciobanii anatolieni, ca și confrății lor din Carpați, împiedică animalele să bea apa sărată, permițând turmelor doar să lingă crusta de sare de pe malul lacului sau din apropierea slatinelor. Pentru problema care ne interesa pe noi, exploatarea sării din lac în timpurile preistorice, cheia se află în numeroasele *tell*-uri aflate în apropierea lacului sărat. Din păcate, săpăturile în *tell*-urile care ne-ar fi interesat cer investiții enorme și durează extrem de mult timp, așa că va trebui să încercăm să evaluăm rolul jucat de sarea din Tuz Gölü în economia așezărilor preistorice, după alți indicii.

Am escaladat câteva zeci de *tell*-uri neolitice și mărturisesc că ceea ce m-a șocat a fost cantitatea enormă de lame de obsidian ce se găsea la suprafața solului. Din mașină, în special la apusul soarelui, atunci când treceai pe lângă un *tell* scânteiau zeci de mii de oglinjoare, lame de obsidian ce reflectau lumina soarelui. Am vizitat și un zăcământ de obsidian unde fusese organizat cu un an în urmă un atelier experimental. Blocuri imense de obsidian abia acoperite de pământ, se vedeau chiar și pe marginea drumului ce șerpuia spre vârful dealului unde fusese atelierul experimental. De culoare neagră, făcând impresia unor enorme blocuri de smoală, obsidiană de cea mai bună calitate se afla la îndemâna trecătorului. Mărturisesc că deși sunt mai sceptic în ceea ce privește abilitățile mele de meșteșugar preistoric am fost tentat și am încercat să obțin câteva lame de obsidian. M-aș fi mulțumit și cu câteva așchii oricât de imperfecte. Rezultatele strădaniilor mele au fost jalnice și singurul eveniment cu care mă pot mândri a fost o tăietură destul de serioasă la mână. Astfel că mă pot lăuda că mi-am vărsat, cu adevărat, sângele pe altarul științei.

Cu 15 ani înainte Prof. Mehmet Özdoğan îmi arătase la Istanbul o serie de fragmente ceramice, provenind din Tracia turcească, care aveau un decor asemănător cu cel precucutenian. Cu multe îndoieli și doar prezumtiv, pentru acea zonă se putea imagina o schemă istorică care să explice prezența unei ceramici asemănătoare cu cea precucuteniană până la țărmul Mării Marmara. Între timp Dr. B. Ergodu a făcut mai multe periegeze atât în Tracia turcească, cât și în provincia Aksaray, și a descoperit un număr destul de important de stațiuni cu ceramică incizată care are frapante analogii la Dunărea de Jos. Din păcate, toate materialele provin din cercetări de suprafață și întreprinderea unor săpături sistematice pentru precizarea contextului arheologic, a stratigrafiei și, bineînțeles, atribuirea culturală și cronologică a acestor descoperiri este extrem de dificilă. În preistoria Anatoliei sunt mai multe perioade, printre care și calcoliticul, extrem de puțin investigate. Am vizitat una dintre stațiunile descoperite de colegul Ergodu în provincia Aksaray. Așezarea se afla pe platoul unei înălțimi, dar construcția unei mănăstiri bizantine distrusese cea mai mare parte din locuirea preistorică. De pe pantele dealului am cules numeroase fragmente ceramice cu decor incizat care își puteau găsi analogii în unele culturi neolitice și calcolitice de la noi : Precucuteni, dar și Vădastra sau Boian. Utilajul recoltat era format doar din piese de obsidian. Trebuie să spun că, în această zonă, silexul este o raritate așa cum este la noi obsidianul.

În afara cercetărilor de teren consacrate exploatării sării din lacul Tuz Gölü, programul nostru a inclus și vizitarea unor șantiere neolitice din provinciile Aksaray și Konya. În regiunea orașului nostru de reședință am vizitat șantierul de la Musular, un *tell* cu o stratigrafie de peste 20 m, cele mai multe nivele aparținând neoliticului aceramic. Musular este considerată ca o stațiune adiacentă mai cunoscutei stațiuni de la Asikli Höyük. Săpătura, de mari dimensiuni, efectuată între 1996–2004 și condusă de Dr. Mihriban Ozbasaran de la Universitatea din Istanbul, este impresionantă. În *tell*-ul aflat pe malul unui râu a fost practica un sondaj cu o deschidere de 20×16 m și adâncimea de 20 m. După efectuarea acestui sondaj care a adus o serie de informații stratigrafice a fost degajat cel mai recent nivel din *tell*. Acest nivel se plasează la sfârșitul neoliticului sau începutul calcoliticului, având analogii la Can Hasan I. Au fost degajate 457 construcții, pereții acestora păstrându-se, în elevație, câțiva zeci de centimetri. Inventarul mobil este destul de sărac: foarte multe unelte și arme de obsidian și doar trei lame de silex, ceramică și câteva statuete, însă conservarea zidurilor este impresionantă. În partea de nord a sitului a fost cercetată construcția A din nivelul aceramic, cu dimensiunile de $3,5 \times 4,5$ m, prevăzută cu un loc pentru foc, banchete și podea acoperită cu gips colorat în roșu. Construcția pare să fi fost destinată uzului public. Absența amenajărilor domestice a făcut ca stațiunea aceramică să fie interpretată ca având o menire specială, probabil, loc de retragere după vânatoare unde animalele erau tranșate în cadrul unor ceremonii rituale ce se desfășurau în construcția A și în împrejurimile ei.

Așa cum am spus, cercetarea este efectuată de un colectiv turcesc care însă colaborează cu specialiști în arheozoologie și arheobotanică din Olanda pentru a asigura un minimum de puridisciplinaritate. Deși șantierul nu se bucură de o finanțare foarte generoasă, totuși săpăturile au o anvergură remarcabilă, iar colectivul se

bucură de condiții normale de lucru. A fost construită o clădire destul de spațioasă în care se află dormitoare, sala de dușuri, bucătăria și câteva săli pentru prelucrarea materialelor arheologice cu minime dotări de laborator. Nu pot să nu remarc ospitalitatea deosebită cu care am fost primiți de personalul științific format din studenți, masteranzi și doctoranzi.

Deoarece majoritatea colectivului nostru era format din neoliticieni, ar fi fost anormal să nu vizităm faimosul șantier de la Çatal Höyük. Stațiunea se află în câmpia Konya, la sud-est de orașul omonim. Peisajul asemănător cu cel din Cappadocia, aceleași câmpuri arse de soare, cultivate cu grâu și orz, aceleași dealuri și *tell*-uri sterpe. Faimosul *tell* de la Çatal este impresionant ca dimensiuni și vizitatorul nevizat îl poate considera o formație naturală. În apropierea *tell*-ului un pâlcc de arbori, plantat în apropierea unui hotel, atenuază senzația de ariditate. Devenit celebru, Çatal-ul atrage un număr important de turiști, din întreaga lume, și au fost realizate o serie de amenajări care să-i atragă pe turiști și să le ofere facilități pentru cazare și hrană.

Tell-ul a fost descoperit de James Mellaart în 1950, dar primele săpături de amploare au fost începute în 1960. Timp de patru campanii echipa britanică condusă de J. Mellaart a efectuat, în ritm alert, excavații ample, dezvăluind omenirii o pagină necunoscută a istoriei: neoliticul aceric anatolian. Au fost descoperite câteva zeci de sanctuare domestice, unele bogat decorate cu alto-reliefuli sau fresce pictate reprezentând scene de vânătoare, personaje supranaturale și imagini a căror semnificație se discută și acum. Câteva statuete și ansambluri plastice au suscitat interesul viu al celor preocupați de religiile preistorice dar și a publicului larg. Mellaart a proclamat Çatal Höyük drept primul oraș al umanității, deși această aserțiune rămâne discutabilă, trebuie să recunoaștem că sintagma a avut un puternic impact publicitar și a înlesnit obținerea, mai târziu, a statutului de monument important pentru istoria umanității, fiind plasat sub protecția ONU și UNESCO. Săpăturile lui Mellaart, prezentate în mai multe articole și două masive volume, au dezvăluit o surprinzătoare lume aflată la începuturile Revoluției Neolitice. O lume cu o viață spirituală extrem de complexă, cu idei religioase care vor fi regăsite în întregul edificiu spiritual al neoliticului din Orientul Apropiat și sud-estul Europei, idei care iradiază până în zilele noastre. Pentru istoria religiilor Çatal Höyük este o descoperire de o importanță deosebită.

Săpăturile de la Çatal Höyük au fost reluate în 1993 tot de o echipă britanică, condusă de Ian Hodder. Proiectul, care se apreciază că se va desfășura pe minimum 25 de ani, cuprinde investigații pe *tell*-ul devenit faimos și pe un alt *tell* aflat la vest de acesta. Deși conducera săpăturii se află tot sub egida Academiei Britanice, acum echipa de cercetare este internațională. Çatal reprezintă un adevărat exemplu de ... globalizare, o fericită formulă pentru un monument atât de important pentru patrimoniul umanității. Panoul care prezintă instituțiile și sponsorii șantierului are dimensiuni impozante în acord cu importanța și faima acestora. În afara Academiei Britanice, aici sunt înscrise celebre universități din Marea Britanie, S.U.A. și Turcia, mari companii multinaționale, dar și turcești, prezența lor explică amploarea și calitatea cercetărilor ce au în spate o finanțare fabuloasă.

La intrarea în perimetru șantierului se afla o reconstituire a unuia dintre celebrele sanctuare de la Çatal Höyük. Doar la noi reconstituirile și construcțiile experimentale sunt privite cu neîncredere deși acestea ajută publicul nespecialist să înțeleagă limbajul arheologic destul de obscur. La poalele *tell*-ului se află și sediul șantierului. Un dreptunghi format din patru clădiri cu o arhitectură simplă, dar funcțională și inspirată. Fără să imite, arhitectul s-a inspirat din arhitectura mediteraneană. Spre curtea interioară, acoperită cu pietriș, se deschid toate încăperile construcțiilor care sunt protejate, într-un fel, de un cerdac, loc de adăpost în căldura zilei și de taifas seara după terminarea lucrului. Sediul șantierului are toate dotările visate de orice arheolog: dormitoare, săli de dușuri, săli de mese, bucătărie și, bineînțeles, mai multe laboratoare. Practic în laboratoarele de pe șantier se fac toate analizele care pot influența conducerea săpăturilor. Un loc important, între acestea, îl ocupă laboratoarele arheobotanic și arheozoologic care sunt obligate să prezinte în fiecare zi, la ora 19, un raport preliminar asupra determinărilor din ziua curentă. La aceeași oră directorul săpăturii, Prof. Ian Hodder, primește și rapoartele amănunțite ale șefilor de sectoare. O organizare perfectă care ar trebui introdusă pe toate șantierele importante.

În momentul vizitei noastre pe *tell*-ul principal, cel investigat de J. Mellaart, erau săpate trei suprafețe, dar, înainte de a descrie sumar săpăturile, trebuie să menționez existența unui sanctuar dezvelit și conservat *in situ* printr-o construcție care reconstituia partea superioară a zidurilor. Reconstituirea, făcută cu rigoare și acribie, precum și resturile conservate *in situ* îl ajută pe vizitator să-și formeze o imagine corectă asupra sanctuarelor de la Çatal Höyük.

Toate suprafețele aflate în cercetare sunt acoperite. Săpătura principală, cu o suprafață de peste 6 000 m², este acoperită cu ajutorul unei structuri metalice și a unor panouri de plastic transparente. În timpul zilei parte din panouri sunt deschise pentru a permite circulația aerului. Celelalte două suprafețe, unde săpătura este mai

puțin adâncă, au doar acoperiș. În cele trei săpături lucrau 103 oameni, toți având formație arheologică: studenți, masteranzi și doctoranzi de la universități americane, europene și, bineînțeles, din Turcia. Prof. Hodder dirijează săpăturile din cele trei suprafețe precum și o altă excavație de pe *tell*-ul aflat la vest de primul *tell*. Lucrările din cea de a doua suprafață erau conduse de cunoscuta profesoară Ruth Tringham. În sfârșit, pe cea de-a treia suprafață lucra o echipă poloneză, de la Universitatea din Poznan, acesta fiind singurul colectiv mononațional. În afara lucrătorilor specializați, studenți și doctoranzi, erau folosiți și 47 de zilieri turci, folosiți, în special, pentru transportul și degajarea pământului. Disciplina pe șantier este extrem de riguroasă, nici un lucrător nu are dreptul de a părăsi zona lui de lucru decât cu aprobarea conducătorului sectorului. Din fiecare nivel și obiectiv se prelează cantități de pământ care sunt transportate la mașina de flotat pentru recoltarea macroresturilor vegetale.

Săpătura principală era impresionantă nu numai prin suprafața investigată ci și prin adâncimea la care s-a ajuns și prin numărul mare de structuri cu ziduri bine conservate până la înălțimi apreciabile. Prof. Hodder ne-a ghidat cu multă amabilitate explicându-ne stratigrafia, structurile dezvăluite de săpături și problemele cu care se confruntă cercetătorii fiecărui sector. În centru săpăturii principale a fost practică o sondă care a ajuns – 27 m fără ca să atingă nivelul pe care s-au așezat primii locuitori de la Çatal Höyük. După vizitarea săpăturilor, care a coincis cu sfârșitul zilei de lucru, am luat masa împreună cu întregul colectiv al șantierului. Apoi am vizitat laboratoarele în care munca nu se încheiase și, în sfârșit, am avut plăcere pentru o oră și jumătate să discutăm cu participanții la săpături veniți din cele mai diverse colțuri ale lumii.

În cursul cercetărilor noastre am cunoscut destul de bine provincia Aksaray, parte a Cappadociei. Am considerat însă că nu putem părăsi această magnifică „rezervație arheologică” fără să o cunoaștem mai bine. Cu ajutorul colegilor turci și sub ghidajul competent al prietenului Burcin Erdogu am întreprins un tur al Cappadociei. Deși a durat doar o singură zi excursia ne-a permis să ne dăm seama de fabuloasa zestre arheologică și de enormul potențial turistic al regiunii. Delimitată la nord de Alpii Pontici și la sud de munții Taurus și Antitaurus, *Kappadokiè*, cum o numește Herodot, cuprinde partea centrală a platoului anatolian ce este traversat, din cele mai vechi timpuri, de principalele căi de comunicație și transport sudice euroasiatice. Traseul nostru, pornit de la Aksaray, străvechi popas al caravelor, a trecut prin Avanos-Göreme, Kayseri și Nidge și astfel am avut ocazia să cunoaște destul de bine întreaga provincie. Deși peisajul din Capadocia nu diferă prea mult de cel din câmpia Konya clima este mai aspră și din această cauză așezările, atât cele preistorice cât și cele antice sau moderne, sunt mai rare. Se pare, totuși, că există o concentrare de așezări preistorice în apropierea marelui lac sărat Tuz Gölü, ceea ce ne-a determinat să ne focalizăm cercetările în această zonă. O altă resursă importantă pentru locuitorii preistorici a fost, fără îndoială, obsidianul. În Capadocia roca vulcanică poate fi procurată din numeroase zăcăminte aflate, practic, la suprafață. Alături de sare obsidianul a fost principalul articol de „export” pentru comunitățile preistorice capadociene. În epoca bronzului regiunea se dezvoltă și apar primele palate, adevărate centre urbane, care întrețin relații comerciale cu zonele litorale dar și cu Mesopotamia.

O caracteristică a populațiilor care au trăit în Cappadocia, care se pare că își are originile în preistorie, este intensă lor religiozitate. Provincia a făcut parte din imperiul hitit, a fost cucerită de frigieni, apoi de mezi și perși, devenind, în 546 î. H., o satrapie a imperiului persan ahemenid. Începând cu 302 î. H. apare un regat al Capadociei care se elenizează rapid dar rezistă până în anul 17 d. H. Intrat în sfera romană, întâi ca regat clientelar, devine apoi provincie romană și joacă un rol important în conflictele cu parții. Consecventă vocației sale religioase Cappadocia se creștinează devreme. În secolul al II-lea d.H. existau deja două scaune episcopale. În secolele următoare, reputația creștină a provinciei devine universală prin cei trei sfinți capadocieni. În secolele VIII–IX provincia este profund afectată de raidurile arabilor, dar, începând cu secolul al XI-lea devine centrul de unde este inițiată recucerirea de către bizantini a provinciilor orientale. Nu este surprinzător faptul că în timpul iconoclasmului (sec. VIII și IX) provincia cunoaște o puternică mișcare de rezistență împotriva reformei religioase. Atunci sunt excavate în tuful vulcanic numeroase biserici și mănăstiri care practicau cultul tradițional.

Importantă răspântie a drumurilor comerciale, Cappadocia atrage atenția selgiucizilor care, în 1205, fondează sultanatul Rum-ului cu centrul la Konya. Scurt timp după acest eveniment provincia intră sub dominația mongolilor și cunoaște o perioadă de prosperitate în timpul așa-numitei *pax mongolica*. Firesc, o provincie atât de disputată, cu o viață politică atât de agitată, este înțesată de locuri cu rezonanță istorică, iar monumentele nu lipsesc.

Cea mai bogată și interesantă zonă este, fără îndoială, Avanos-Göreme un teritoriu cu vocație religioasă milenară. Orașul actual se cațără pe o terasă înaltă și partea sa sudică este alcătuită aproape în întregime din

locuințe rupestre în folosință, vechi biserici și mănăstiri acum ruinate. În antichitatea greco-romană Vénasa-Avanos era orașul lui Zeus celestul, o așezare al cărei mare preot ocupa al treilea rang în regat. Din acea perioadă nu au rămas edificii vizibile dar de la Vénasa și până la Maçan se înșiruie mormintele rupestre ale marilor preoți. Din epoca paleocreștină (sec. III–IV) se conservă resturile a două biserici rupestre cu decoruri sculptate, una dintre ele este cunoscută sub numele de Yamanli kilise (biserica extraordinară). În apropiere se găsesc ruinele mănăstirii de la Özkonak. Uluitoare aceste biserici și mănăstiri. Unele au mai multe etaje, altele sunt adevărate labirinte subterane, chiliile comunicând între ele și cu biserica prin tunele. După vizitarea unui complex de locuințe și capele subterane remarci că în conul izolat din vecinătate se găsește o bisericuță cu urme de pictură. De fapt, toate ansamblurile rupestre cuprind un emoționant amestec de antic, medieval și recent, încât ajungi să te întrebi care este de fapt originea locuitorilor și doar rezonanțele limbi turce și, uneori, îmbrăcămintea lor te aduc cu picioarele pe pământ.

Sunt dator cititorului în absența mai multor imagini câteva sumare explicații. Orașele subterane sunt excavate în zonele cu depuneri de tuf vulcanic și mai rar în calcare. Tuful se taie ușor și în contact cu aerul se întărește. Există săli, evident de biserici, cu dimensiuni foarte mari. Astfel sala bisericii Dormus-Kadîr are dimensiunile de 9 × 12 m. În tuf au fost săpate motive decorative cu simboluri creștine în basoreliev. Tot din tuf sunt modelate coloane, unele cu complicate decoruri în relief. Înălțimea unor încăperi poate atinge 5 m, avînd bolți și cupole pictate. Deși părăsite și degradate de trecerea timpului, bisericile și mănăstirile subterane capadociene îți dau măsura unei înfloritoare civilizații subterane fascinante.

Ni s-a spus că locuințele troglodite oferă condiții mai bune de locuit decât cele de la suprafață, alcătuite din lut sau piatră. Sunt răcoroase vara și călduroase iarna. Nu trebuie uitat nici faptul că orașele subterane, adevărate labirinte, erau mai ușor de apărut în fața invadatorilor, fie ei externi sau interni. Fără îndoială, nu aceasta este cauza pentru care și acum sunt folosite pe scară largă. Sărăcia unei părți din populație este evidentă, dar o sărăcie purtată cu neașteptată demnitate. Nu am văzut cerșetori și până și oferta copiilor de ai ghida pe străini este făcută cu discreție, demnitate și fără insistență. Este de remarcat și strădania puștilor-ghizi de a se prezenta și adresa străinilor în engleză. Pentru un european orașele troglodite exercită o atracție aparte și din cauza împletirii unei tradiții ce vine de dincolo de milenii cu viața modernă. Am văzut vagi străzi care la capătul dinspre șosea aveau locuințe de suprafață cu numere ca apoi să se piardă printre conuri scobite în interior și locuite. M-am întrebat cum poate arăta o adresă poștală într-un astfel de cartier. Poate, mansarda din conul mic din spatele conului dublu ... Exotice și bizare orașele troglodite din Cappadocia au început să devină atracții turistice.

Un astfel de oraș părăsit a fost curățat, proclamat rezervație, îngrădit, prevăzut cu porți la care se percepe o taxă de 7,5 euro și deschis vizitatorilor. Afluxul de vizitatori este remarcabil și acesta este doar începutul. S-au deschis restaurante ce satisfac atât exigențelor turiștilor turci cât și pe a celor americani sau europeni. În rezervație există și un hotel care închiriază, la prețuri de peste o sută de euro, camere și apartamente subterane și inevitabilele conuri. Restauratorul s-a străduit să găsească, pentru fiecare, un nume poetic și, în același timp, comercial. Evident mobilierul camerelor nu are nimic în comun cu tradiția pur troglodită. Sunt semne certe că mirifica Cappadocia are un viitor turistic de excepție.

Dar Cappadocia nu înseamnă doar străvechi *tell*-uri, sarea din Tuz Gölü și orașele subterane, provincia are o viață cotidiană destul de vie. În micile orașe bazarele și piețele, pline de culoare, oferă spre vânzare minunate covoare orientale, atât anatoliene cât și persane. Negustorii etaleză produse artizanale tradiționale, totul într-o ambianță specific orientală cu nelipsita de tocmeala îndulcită de nelipsitul ceai. Anatolia înseamnă însă și o cercetare arheologică de înalt nivel așa cum am văzut la Çatal Höyük și Musular, așa cum am simțit din desfășurarea propriului nostru proiect. În final mărturisesc că pentru mine călătoria în Anatolia, pe care am găsit-o plină de contraste, culoare, tradiții și ospitalitate a fost o adevărată încântare și nu aș refuza să o revăd.

Gratitudinea autorului se îndreaptă spre Academia Britanică, care ne-a dat posibilitatea să întreprindem cercetările comparative privind exploatarea sării în preistorie în România și Anatolia. Mulțumesc Doctorului John Chapman pentru modul în care a condus expediția din Anatolia și pentru permisiunea de a folosi câteva din fotografiile realizate de el. Recunoștința mea se îndreaptă și spre Dr. Burcin Erdogu, colegul, ghidul și translatorul nostru care mi-a facilitat contacte cu locuitorii Cappadociei. Lui Mihriban Ozbasara îi mulțumesc pentru caldă ospitalitate cu care ne-a primit la Mususlar, iar pentru Biserka Gaydarska și Prof. Anthony Harding păstrează amintirea unor minunați parteneri într-un voiaj care nu a fost lipsit de dificultăți.

PROFESORUL ALEXANDRU VULPE – MEMBRU DE ONOARE AL INSTITUTULUI DE ARHEOLOGIE DIN IAȘI

Drept urmare a deciziei Consiliului științific al Institutului de Arheologie al Filialei Iași a Academiei Române, din toamna anului 2005, profesorului Alexandru Vulpe, membru corespondent al Academiei Române și director al Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan” din București, i s-a conferit distincția de *Membru de onoare* al Institutului de Arheologie din Iași, cu prilejul unui marcant prag aniversar – împlinirea vârstei de 75 de ani.

Festivitatea înmânării diplomei de *Membru de onoare* a avut loc la 15 iunie 2006 în sala de ședințe a Institutului, în prezența unui numeros public, compus din cercetători, cadre didactice, muzeografi și studenți. Chiar dacă diploma a fost decernată de Institutul de Arheologie, profesorul Alexandru Vulpe a fost omagiat de întreaga comunitate academică din Iași, care a dorit să-și exprime sincera și statornică considerație și prețuire pentru remarcabilele sale realizări științifice – recunoscute ca atare atât de colegii de breaslă din țară, cât și de cei din străinătate –, dar și pentru laborioasa activitate pe tărâm didactic la Facultatea de Istorie a Universității din București, ca și pentru cea în calitate de director al prestigiosului Institut de Arheologie „Vasile Pârvan” și de membru corespondent al Academiei Române, în cadrul Secției de Științe Istorice și Arheologie, ca membru al Biroului său permanent.

Potrivit programului stabilit, la ședința festivă din 15 iunie 2006, în afara directorului Institutului de Arheologie din Iași au rostit alocuțiuni cercet. dr. Constantin Iconomu, prof. dr. Attila László și cercet. dr. Virgil Mihailescu-Bîrliba, directorul adjunct al Institutului, în care s-a încercat să se schițeze un profil al biografiei sărbătoritului și să se facă evaluări asupra contribuțiilor sale științifice. Din rândurile auditoriului au dorit să evoce anumite paliere ale activității acestuia lector drd. Nicolae Bolohan și conf. dr. Mihai Vasilescu de la Facultatea de Istorie și prof. dr. Sergiu Haimovici de la Facultatea de Biologie a Universității „Al. I. Cuza” din Iași, după care profesorul Alexandru Vulpe a făcut incitante destăinuirii legate de începuturile carierei sale de arheolog

și istoric, de colaborările pe plan profesional cu diverși colegi din țară și străinătate, de natura preocupărilor actuale, expunându-și totodată concepțiile privitoare la metodologia demersurilor științifice în sfera preistoriei și protoistoriei, ca și asupra specificului evoluției anumitor comunități etnice autohtone și alogene în spațiul carpato-dunărean.

În ceea ce ne privește, am ținut să notificăm că pentru acordarea calității de *Membru de onoare* al Institutului de Arheologie din Iași s-au avut în vedere atât performanțele notabile pe plan profesional, cât și trăinicia legăturilor de cooperare cu colegii din Iași și implicarea în cercetările de teren din spațiul moldav. Urmărind toate aceste puncte de vedere, opțiunea Consiliului științific al Institutului de Arheologie al Filialei Iași a Academiei Române pentru persoana profesorului Alexandru Vulpe se dovedește pe deplin îndreptățită. Domnia sa s-a numărat între colaboratorii periodicului Institutului – „Arheologia Moldovei” – încă de la primul său număr, editat în anul 1961, ulterior oferindu-și contribuțiile științifice și altor publicații coordonate de membrii Institutului, ultima oară chiar anul trecut, la volumul omagial dedicat academicianului Mircea Petrescu-Dîmbovița, și participând în mai multe rânduri la manifestările științifice organizate la Iași. Sunt, de asemenea, binecunoscute rezultatele fructuoase ale săpăturilor conduse de domnia sa la Costișa, în județul Neamț, reluate de puțină vreme împreună cu muzeograful de la Piatra Neamț. Ar mai fi de subliniat faptul că, în diverse articole și note, dar mai cu seamă în lucrările cu caracter monografic, a avut îndeaproape în vedere descoperirile arheologice provenind de pe teritoriul Moldovei.

Tot în acest an, în care pășește pragul celor 75 de ani, distinsului arheolog și istoric Alexandru Vulpe i s-a decernat titlul de *Doctor honoris causa* al Universității de Vest de la Timișoara. Exact cu zece ani în urmă a fost cooptat în rândul membrilor corespondenți ai Academiei Române, iar acum 30 de ani a fost numit membru corespondent al Institutului Arheologic German, pe când avea numai 45 de ani. Pe parcursul unor călătorii de documentare în Germania, am avut ocazia să mă edific personal – în discuțiile purtate cu somități ale cinului arheologic de talia lui Rolf Hachmann de la Saarbrücken, Albrecht Jockenhövel de la Münster și Bernhard Hänsel de la Berlin – despre prețuirea deosebită de care se bucura în mod sincer în mediile cărturărești germane cele mai elevate, unde a conferențiat adesea la prestigioase simpozioane, a susținut prelegeri la mai multe universități și a colaborat frecvent la periodice și volume de înaltă ținută științifică.

La formarea profilului său intelectual, un rol esențial l-a avut, fără nici o îndoială, mediul familial, îndrumările sagace și docte venite din partea unor notabilități ale scrisului arheologic precum Ecaterina Dunăreanu-Vulpe și Radu Vulpe contribuind la direcționarea și cultivarea unor reale aptitudini pentru investigarea preistoriei și a antichității. În aceeași ordine de idei, nu se poate tăgădui că o parte din consistentul capital de simpatie și prețuire acumulat de Radu Vulpe, savant cu mari disponibilități în sfera epistemologică și fascinant orator – revenit nu de puține ori în capitala Moldovei, unde a și funcționat la începutul carierei la Alma mater din localitate –, s-a revărsat și spre persoana profesorului Alexandru Vulpe. Spre cinstea sa, acesta nu s-a complăcut în ipostaza de a sta în umbra ilustrului părinte și și-a făurit singur, cu obstinație și har, un profil inconfundabil de riguros și pertinent arheolog și de avizat cercetător al textelor antice, de natură să îl plaseze indubitabil între cei mai autorizați specialiști ai domeniului din țară, cu o prestigioasă carte de vizită și dincolo de fruntariile ei.

Ținem să relevăm, totodată, faptul că, în vremurile de deprimantă amintire ale comunismului, profesorul Alexandru Vulpe nu s-a lăsat contaminat de tendințele factorilor politici de a modela anumite concluzii istorice potrivit intereselor propagandistice conjuncturale, adoptând o atitudine refractară față de ingerințele cu iz patriotard de natură să mistifice trecutul traco-getic. De altfel, întreaga sa prestație de autentic om de știință poartă amprenta imprescriptibilei corectitudini și seriozități, ceea ce a pretins cu prisosință și acuitate interpretativă, receptivitate față de curente metodologice moderne, intransigență în raport cu elucubrațiile pseudoprofesionale, respect pentru valorile cărturărești perene.

VICTOR SPINEI

**PROFESORUL UNIVERSITAR ALEXANDRU VULPE,
UN REPREZENTANT DE SEAMĂ AL CERCETĂRII ARHEOLOGICE ROMÂNEȘTI**

De curând Institutul de Arheologie din Iași a luat inițiativa salutară de a primi în rândurile sale ca membri de onoare pe unii dintre cei mai reprezentativi arheologi și istorici, care, prin activitatea și rezultatele dobândite, au adus contribuții însemnate în domeniul istoriografiei naționale. După ce domnului profesor

universitar Alexandru Zub, membru corespondent al Academiei Române, precum și domnului doctor Vasile Ursachi li s-a acordat această distincție, iată că acum avem plăcerea de a include în rândurile membrilor de onoare ai Institutului nostru pe domnul profesor universitar Alexandru Vulpe, membru corespondent al Academiei Române, director al Institutului de Arheologie „V. Pârvan” din București.

Conducerea Institutului de Arheologie din Iași a considerat oportun de a ne încredința sarcina, ce ne onorează, de a rosti câteva cuvinte despre viața și activitatea distinsei personalități pe care o omagiem astăzi.

Născut în 1931, a absolvit liceul „Titu Maiorescu” din București după care a urmat cursurile Facultății de Istorie a Universității din București, pe care le finalizează în 1954. Interesul Domniei Sale pentru cariera de istoric s-a datorat în parte nu numai preferințelor personale, dar și faptului că s-a format într-o familie de remarcabili intelectuali – arheologii Radu Vulpe și Ecaterina Dunăreanu-Vulpe. Din 1965 devine cercetător științific la Institutul de Arheologie din București, unde îl găsim astăzi în funcția de director. În 1968 și-a susținut teza de doctorat la Universitatea din București cu tema *Necropola hallstattiană de la Ferigile*. În anul 1990 este promovată șef de secție la Institutul de Arheologie din București și din același an devine cadru didactic asociat la Universitatea din București, pentru ca din 1994 până în 2001 să-și desfășoare activitatea de profesor titular la aceeași universitate, rămânând în continuare profesor consultant. În 1999 este numit director al Institutului de Arheologie „V. Pârvan”, funcție pe care o deține și în prezent, în această calitate afirmându-se atât prin rezultatele proprii, cât și prin sprijinul și îndrumarea acordate colaboratorilor săi.

Bogata sa activitate de cercetare în teren și numeroasele lucrări publicate i-au adus o meritată recunoaștere națională și internațională, astfel încât în 1973 devine membru în colegiul de redacție al revistei „The Journal of Indo-European Studies”, Virginia, SUA, în 1976 este ales membru corespondent al Institutului de Arheologie German și membru al Consiliului permanent al Uniunii Internaționale de științe pre- și protoistorice (UISPP), iar din 1991 este membru în Comitetul executiv al aceleiași consiliu. Buna cunoaștere a limbii germane i-a permis să susțină prelegeri în Germania la universitățile din Frankfurt, Marburg, Giessen, Berlin, Heidelberg, Münster, Saarbrücken, Bonn, Hochdorf. Din anul 1991 conduce lucrări de doctorat, de care se ocupă cu interes și competență și în prezent, 12 doctoranzi fiind confirmați doctori în istorie. Activitatea sa deosebită în domeniul cercetării arheologice i-au adus ca distincție și calitatea de membru corespondent al Academiei Române în anul 1996, titlul de Doctor Honoris Causa al Universității de Vest din Timișoara, în 2006, și cea mai mare decorație românească pentru o personalitate științifică „Steaua României în grad de comandor”, în 2001. Activitatea de cercetător a arheologului Alexandru Vulpe numără peste 40 ani de muncă, perioadă jalonată de participarea și conducerea a numeroase șantiere arheologice, din care cele mai importante sunt: Ferigile, Novaci, Costișa, Popești și Cepari sau șantierele realizate în colaborare de la Milostea, Tigveni, Năeni, Rudeni etc. În bogata sa activitate a lucrat alături de numeroși arheologi, cercetători și muzeografi, din care amintim pe academicianul M. Petrescu-Dîmbovița, Vladimir Dumitrescu, Mihail Zahariade, Eugenia Popescu, Valentina Vaselovschi-Bușilă, Florin Gavrilescu, Viorel Căpitanu, Marieta Gheorghită, Ioan Stratan, Vasile Drâmbocianu, Mihai Zamoșteanu, Gheorghe Petre, Virgil Mihailescu-Bîrlița și mulți alții. Rezultatele obținute în cursul săpăturilor, dar și colaborările realizate au produs peste 150 de lucrări publicate în reviste de specialitate din țară și de peste hotare, dintre care se disting contribuțiile Domniei Sale referitoare la săpăturile de la Ferigile, Novaci, Costișa, Popești, Milostea, Ostrovu Corbului, Vadu Izei, Izvoarele, Răcățau, Tigveni, Polovragi, Crăciunești, Cepari, Susani, Marvila, Rădeni, Gioseni, Bistrița, Perșinari, Gostinu, la care se adaugă numeroase studii privitoare la interpretarea izvoarelor antice sau la o serie de culturi cum ar fi: Tei, Basarabi, sau la perioada secolelor VII–V în spațiul carpato-dunărean. Acribia și profunzimea cercetării, documentarea bibliografică exhaustivă, metodele moderne de interpretare l-au impus ca unul dintre cei mai reprezentativi cercetători din România, astfel încât a fost solicitat și a răspuns eficient publicând trei volume în prestigioasa colecție germană *Prähistorische Bronzefunde*, dintre care două sunt consacrate topoarelor din epoca bronzului din România și unul spadelor, pumnalelor și cuțitelor de luptă din prima epocă a fierului de pe teritoriul țării noastre. De asemenea, a redactat în colaborare cu Vladimir Dumitrescu o lucrare intitulată *Dacia înainte de Dromihete* și cu Mihail Zahariade o monografie consacrată geto-dacilor în istoria militară a lumii antice. În calitate de coordonator și parțial ca autor la *Istoria românilor*, volumul I, 2001, alături de academicianul Mircea Petrescu-Dîmbovița, a avut o însemnată contribuție la realizarea acestui tom de o înaltă ținută științifică.

Iată așadar că Institutul de Arheologie din Iași, omagiindu-l pe domnul profesor universitar Alexandru Vulpe, membru corespondent al Academiei Române, cu distincția de membru onorific al Institutului, se

onorează pe sine însuși, primind în rândurile sale pe unul dintre cei mai reprezentativi cercetători, produs al școlii românești de arheologie, a cărui muncă, rezultate și creativitate constituie o însemnată contribuție la cunoașterea trecutului țării noastre. Ceremonia de astăzi ne oferă prilejul ca, recunoscându-i meritele, să-i mulțumim pentru activitatea depusă, iar cu ocazia primirii distincției de membru de onoare al Institutului nostru și a împlinirii vârstei de 75 de ani de viață și a peste 40 de ani de activitate, să-i adresăm sincera urare: La mulți ani, sănătate și rodnicie cărturărească!

CONSTANTIN ICONOMU

ALEXANDRU VULPE – ISTORIC AL PREISTORIEI

Mă simt onorat că mi-a fost oferit prilejul de a rosti câteva cuvinte despre colegul Alexandru Vulpe, personalitate de seamă a arheologiei și științelor antichității, specialist bine-cunoscut și apreciat nu numai în România, ci și în afara hotarelor țării. Misiunea mea nu este ușoară, înainte de toate din cauza operei deosebit de vaste a celui sărbătorit, dificil de înfățișat sau măcar de schițat în câteva fraze. Lipsește și distanța necesară, datorită cunoașterii noastre vechi, de decenii, care, chiar dacă nu a devenit o prietenie, în sensul deplin al cuvântului, s-a menținut în zona bunei colegialități și a respectului reciproc. Prima amintire clară, legată de colegul Vulpe, o am de la sesiunea muzeelor care a avut loc la Craiova, în 1969, și unde s-a iscat o dispută aprinsă între „școala” de la Cluj, reprezentată de Hadrian Daicoviciu, susținut de Nicolae Gostar (de acum profesor la Iași), și cea de la București, prin Alexandru Vulpe, cu privire la caracterul profan („stâne”) sau funerar (cenotafe) al unor vestigii de epocă dacică „clasică” din Munții Orăștiei. Ne-a impresionat, mai ales pe tinerii de atunci, convingerea și curajul cu care A. Vulpe și-a susținut opiniile, de loc „ortodoxe” pentru acea vreme. Păstrez această imagine a cercetătorului, dispus spre explicații și interpretări noi, inclusiv prin renunțarea la unele ipoteze proprii mai vechi sau la nuanțarea acestora.

Alexandru Vulpe a debutat în viața științifică cu cercetări de teren și lucrări privind epoca bronzului și prima epocă a fierului din spațiul extracarpatic: în același an, 1959, a publicat depozitul de la Tufa (*SCIV*, X, 2, 265–276) și primul raport despre cimitirul de la Ferigile (*Materiale*, V, 363–372), căruia îi va dedica, după încheierea săpăturilor, o monografie (1967). Va rămâne fidel acestor preocupări, dedicând importante studii culturilor Costișa și Tei din epoca bronzului și conturând cultura (sau „fenomenul”, cum s-a exprimat mai târziu) Basarabi din Hallstatul mijlociu, în care a văzut o timpurie manifestare a lumii geto-dacilor, în preziua intrării lor în izvoarele scrise ale Antichității (vezi, de pildă: *Dacia*, NS, V, 1961, 105–122; VIII, 1964, 319–329; IX, 1965, 105–132; XIX, 1975, 69–76; XXX, 1986, 49–90).

Un domeniu special în cadrul acestor preocupări îl constituie studiul paleometalurgiei. Are contribuții însemnate la cunoașterea începuturilor metalurgiei aramei și bronzului în spațiul carpato-danubian (*SCIV*, XXIV, 1973, 2, 217–238; *Revista de Istorie*, XXVII, 1974, 2, 243–255), la studiul diferitelor tipuri de obiecte de bronz, în special al topoarelor (*Dacia*, NS, VII, 1963, 511–516; *ArhMold*, II–III, 1964, 127–141; *SCIV*, XXI, 1970, 3, 417–420 etc.). Remarcăm, în această privință, colaborarea sa la prestigioasa colecție *Prähistorische Bronzefunde* prin cele două volume ale lucrării *Die Äxte und Beile in Rumänien* (PBF, IX, 2, München, 1970; PBF, IX, 5, München, 1975), la care se adaugă și lucrarea despre săbiile scurte, cele mai multe de fier, din Hallstatianul mijlociu și târziu (*Die Kurzscherter und Streitmesser in Rumänien*, PBF, VII, 9, München, 1990). Nu îi este străină nici orfevrăria, scriind despre arta aurului la tracia nordici (*ArhMold*, 11, 1987, 21–25), publicând, cu Virgil Mihailescu-Bîrliaba, tezaurul de la Rădeni (*MemAnt*, 12–14, 1980–1982, 41–63) sau reluând problemele tezaurului de la Perșinari (*Cultură și Civilizație la Dunărea de Jos*, XV, 1997, 265–301). Prin evidențierea semnificației sacre (votive) a depunerilor, a contribuit la orientarea cercetării depozitelor spre noi interpretări, în consens cu tendințele actuale din știința preistorică europeană (vezi, de pildă, *Regensburger Beiträge zur Prähistorischen Archäologie*, II, 1996, 517–534).

A fost printre primii care și-a dat seama de consecințele datărilor înalte, obținute mai ales prin calibrarea datelor radiocarbon, și a propus revizuirea periodizării și cronologiei epocii bronzului la Dunărea de Jos, ca și reexaminarea naturii raporturilor acesteia cu lumea miceniană și egeeo-anatoliană, în general (vezi *Academia Română. Memoriile Secției de Științe Istorice și Arheologie*, 21, 1996, 33–47; *Timpul istoriei*, I, *Memorie și patrimoniu. În onoare emeritae Ligiae Bârzu*, București, 1997, 37–50).

Datorită, poate, nu numai studiilor sale temeinice de filologie clasică, ci și a unei educații alese, primite de la părinții săi, eminenții profesori și cercetători Ecaterina și Radu Vulpe, Alexandru Vulpe este un foarte bun cunoscător al operelor autorilor antici, al izvoarelor scrise ale Antichității, în general, pe care a știut, de la început, să le coroboreze subtil cu datele arheologiei, respectând autonomia și specificul metodologic al celor două categorii de surse istorice (vezi *SCIV*, XIII, 1962, 2, 307–325; *Studii Clasice*, VI, 1964, 233–247). Fără a exagera „istoricizarea” și „eticizarea” datelor arheologiei, la modă (dacă nu chiar impusă) într-o anumite perioadă de tristă amintire, A. Vulpe a reușit să formuleze puncte de vedere noi și să ajungă la interpretări originale cu privire la istoria și civilizația Daciei preromane în context european, la bogata moștenire culturală atribuită tracilor, geților, dacilor și predecesorilor lor direcți din mileniul I î. H., la raporturile lor cu neamurile cu care au venit în contact de-a lungul timpului – iliri, cimerieni, sciți etc. (vezi *MemAnt*, II, 1970, 115–213; *Revista de Istorie*, 32, 1979, 12, 2 261–2 284; *Dacia*, NS, XXX, 1986, 49–90; XXXI, 1987, 77–86).

Alexandru Vulpe a avut șansa să beneficieze de contactele cu lumea științifică internațională, în care se bucură de un binemeritat prestigiu. A participat la numeroase colocvii și congrese internaționale, a devenit membru în Consiliul Permanent și, apoi, în Comitetul Executiv al *Union International des Sciences Préhistoriques et Protohistoriques*, afiliat la UNESCO. A ținut conferințe, mai ales în lumea germană, în universități, dar și în fața unui public cultivat, nespecialist, captivând atenția asistenței atât prin cunoștințele sale vaste, cât și prin talentul său de conferențiar, vorbitor perfect al limbii germane (Aș putea menționa aici, după relatarea colegului Tiberius Bader, amintirea plăcută lăsată de conferința d-lui A. Vulpe la Keltenmuseum din Hochdorf în rândul oficialităților locale și al amatorilor de antichități din zona orașului Stuttgart).

Continuând o anumită tradiție a școlii preistorice românești, și-a însușit rigurozitatea arheologiei germane, rămânând deschis, în același timp, către înnoirile metodologice și teoretice ale arheologiei postbelice, venind, cu deosebire, dinspre lumea anglo-saxonă și de peste Ocean. Paginile scrise recent despre societatea și spiritualitatea epocii bronzului și primei epoci a fierului stau mărturie asimilării achizițiilor arheologiei procesuale și post-procesuale, mai mult, capitolele privind epoca metalelor și începuturile timpurilor istorice, excelent documentate și elaborate într-un spirit modern, fac parte din părțile cele mai reușite ale noului tratat academic de *Istoria Românilor* (vezi vol. I., *Moștenirea timpurilor îndepărtate*, București, 2001, p. 211–272, 287–289, 327–339, 353–378, 399–500).

Nu pot încheia aceste rânduri fără a menționa rolul lui Alexandru Vulpe ca creator de școală, la Institutul de Arheologie și la Facultatea de Istorie a Universității din București. A îndrumat numeroși tineri, de la primii pași pe tărâmul arheologiei până la doctoratul în acest domeniu. Ca membru în mai multe comisii de acordare a titlului de doctor, la Institut și la Universitate, am avut prilejul și plăcerea să mă conving personal de calitatea lucrărilor de doctorat, elaborate sub conducerea profesorului Vulpe. Mulți dintre elevii săi sunt astăzi cercetători recunoscuți care duc mai departe munca începută sub aripile magistrului.

La frumoasa vârstă, pe care o împlinește acum, Alexandru Vulpe și-a păstrat prospețimea spiritului, lucrează umăr la umăr cu colegii din generațiile mai tinere. Îi doresc multă sănătate și putere de muncă, încă mulți ani de activitate pe tărâmul arheologiei, în slujba muzei Clio.

ATTILA LÁSZLÓ

PROFESORUL ALEXANDRU VULPE LA 75 DE ANI

Secolul al XX-lea a însemnat o cotitură radicală pentru arheologia românească, care prin realizările sale a reușit să atingă cele mai înalte standarde. Este bine cunoscut și acceptat ca atare de către istoriografie că atingerea acestui nivel a fost posibilă, în primul rând, prin eforturile școlii întemeiate de către Vasile Pârvan. Ilustrativ în acest sens este cazul familiei de arheologi Radu, Ecaterina și Alexandru Vulpe.

Personalitate puternică și, totodată, generoasă, profesorul Radu Vulpe a onorat mai mulți ani universitatea ieșeană, din care a fost înlăturat, după cum este știut, în mod abuziv. Săpăturile arheologice desfășurate sub conducerea sa în stațiunile de la Izvoare, Poienești, Poiana sau Popești – pentru a aminti doar câteva – au adus date noi și i-au prilejuit profesorului să facă interpretări de cea mai mare însemnătate pentru pre- și protoistoria României. Om de o mare distincție, Radu Vulpe știa totuși să-și apropie tinerii și pe șantierul, unde, secundat de blânda și discreta sa soție – Ecaterina Dunăreanu-Vulpe, la rândul ei, o reputată

specialistă – întreprindea investigații, dar și în alte împrejurări, începătorii în ale arheologiei erau încurajați și călăuziți pe drumul aspru al cercetării. În viziunea sa, arheologul nu trebuia să omită nimic și să se implice în toate etapele căutărilor sale. De aceea, spre exemplificare, nu cred că e lipsit de interes să menționez aici că primele înregistrări în inventarul Muzeului Arheologic din Piatra Neamț au fost făcute cu scrisul fin și clar al profesorului Radu Vulpe.

Format în această atmosferă, pe care am încercat doar să o schițez, participant la majoritatea expedițiilor conduse de către tatăl său, tânărul Alexandru și-a urmat, ulterior, propria-i cale, guvernată, la rândul ei, de aceeași pasiune pentru arheologie, pentru muncă modestă și onestă, dar și de aceeași afecțiune manifestă pentru spațiul moldav (vezi cercetările de la Costișa).

Când, în anii '60, am avut onoarea și plăcerea să-i fiu prezentat în biroul său de la Institutul de Arheologie din București, profesorul Alexandru Vulpe era de acum un cercetător apreciat, autor al unei monografii arheologice foarte moderne pe atunci (*Ferigile*) și cu un statut de prim ordin, bine conturat, printre specialiști. Iată de ce, atitudinea sa colegială și chiar prietenoasă arătată de la început la adresa mea – rămasă neschimbată, de altfel, de-a lungul timpului – m-a surprins plăcut și m-a îndreptățit să-i răspund nu numai cu respectul pe care i-l datoram, ci și cu alte sentimente, dintre care pun în primul rând pe cel al încrederii.

În anii care au urmat, descoperiri de cea mai mare importanță – de care am avut șansa să beneficiaz – ne-au apropiat într-o măsură crescândă. După ce am publicat, la rândul-mi, câteva *akinakai*, domnia sa a înaintat un vast studiu, spre imprimare, revistei *Memoria Antiquitatis*, pe care o conduceam pe atunci. Discuțiile și corespondența avute cu această ocazie au avut menirea să cimenteze și mai mult relațiile noastre.

Atent observator al fenomenului arheologic, foarte bun cunoscător al izvoarelor și al bibliografiei de specialitate, profesorul Alexandru Vulpe m-a invitat în continuare să-mi valorific cercetările în prestigioasa revistă *Dacia*, unde am avut ocazia să public tezaurul de vase romane de argint de la Muncelul de Sus (în colaborare cu Ioan Mitrea) sau primele săpături de la Braniște – Nemțșor (*Cultura Tumulilor Carpatici*). Interogațiile și observațiile sale m-au ajutat să-mi îmbunătățesc studiile și au întărit și mai mult colaborarea noastră, fondată – după cum subliniam mai sus – în primul rând pe încredere și respect reciproc.

A venit la rând tezaurul de la vase de aur de la Rădeni, pe care l-am depistat la sfârșitul anilor '70. Primul meu gând, legat de această excepțională descoperire, a fost la profesorul Alexandru Vulpe. Și de această dată efortul comun a fost exemplar din toate punctele de vedere, dar mai cu seamă în planul relațiilor interumane. Au fost zile lungi de discuții, cercetări de teren și în depozite, dar îndeosebi de acele prelungite conclavuri din casa familiei, unde am pus la punct varianta română și, apoi, cea germană – cu sprijinul devotatei sale soții, de altfel o specialistă recunoscută - a studiului despre descoperirea de la Rădeni. El a fost publicat într-una din cele mai renumite reviste de specialitate (*Prähistorische Zeitschrift*) și îmi amintesc și acum cu mândrie de aprecierea care i-a fost dată în acel moment de către lumea științifică.

Revenind la perioada elaborării lucrării, în acele momente am admirat, dar mi-am și notat în memorie, pentru însușire, atenția acordată de profesor elucidării fiecărui detaliu, concomitent cu aptitudinea sa de a-i găsi locul într-un tablou larg, de sinteză.

Încrederea și respectul reprezintă, poate, cel mai bine cele două pietre de fundament ale relației mele cu profesorul Alexandru Vulpe. Însă, în același timp, această legătură are și o latură mai caldă, afectivă, fără de care cele mai bune relații științifice pot părea seci și chiar searbede. Nu a fost cazul, iar nenumăratele gesturi, atitudini, cuvinte – care nu pot fi rediate cu acuratețe în totalitate – stau mărturie că fiecare dintre noi, după cum sunt convins, are un loc aparte nu numai în mintea, ci și în inima celuilalt.

Așa încât, la sfârșitul acestei intervenții, în această clipă aniversară, cu cea mai mare plăcere urez din toată inima profesorului Alexandru Vulpe „La mulți ani”, sănătate și noi succese pentru propășirea arheologiei românești.

VIRGIL MIHAILESCU-BÎRLIBA